

Linnéuniversitetet

Kalmar Växjö

Kandidatuppsats

Hur politik beräknas

*En motivanalys över Liberalernas och
Vänsterpartiets förändrade inställning till
regeringsalternativen.*

*Författare: Einar Dernegård
Handledare: Magnus Hagevi
Examinator: Torgny Klasson
Termin: HT21
Ämne: Statsvetenskap
Nivå: Kandidatuppsats
Kurskod: 2SK31E*

Linnéuniversitetet
Kalmar Växjö

Abstract

This study aims to clarify why the Liberal People's Party and the Left Party at multiple occasions have changed in their respective approach to the government alternatives in connection with the formation of government in Sweden during the period of 2019-2021. The study's focus emphasizes on determining the two parties' different motives which can explain why the parties have acted in a particular manner. Relevant data that provide motivations for the parties' actions have been collected and analysed. The parties' motivations have then been applied to four different theoretical models provided by Wolfgang C. Müller, Kaare Strøm and Gunnar Sjöblom. The different models each suggest different motives, office-seeking, policy-seeking, vote-seeking, and intraparty cohesion. The questions formulated to answer the aim of this study is as follows, how can the Liberal People's Party as well as the Left Party's change in their respective approach to the government alternatives be explained by the office-seeking, policy-seeking, vote-seeking, and intraparty cohesion models? The main result of the study shows that there is not a single motive behind the parties' changed approach to the government alternatives, rather than the different motives combined that explain the change in the party's behaviour.

Nyckelord

Policyprocess, regeringsmakt, röstmaximering, partiorganisation, Liberalerna, Vänsterpartiet.

Tack

Ett stort tack till min handledare Magnus Hagevi som på ett mycket professionellt och sakkunnigt sätt bidragit med såväl goda synpunkter, inspiration och underhållande samtal under arbetets gång.

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	<i>Forskningsproblem.....</i>	2
1.2	<i>Syfte.....</i>	3
1.3	<i>Avgränsningar.....</i>	3
2	Tidigare forskning och teori.....	4
2.1	<i>Januariavtalet</i>	4
2.2	<i>Decemberöverenskommelsen</i>	5
2.3	<i>Motiv bakom koalitionsbildning.....</i>	6
2.4	<i>Grundläggande teoretiska antaganden.....</i>	7
2.4.1	<i>Rationalitet som förklaringsmodell</i>	7
2.4.2	<i>Det rationalistiska antagandet</i>	8
2.4.3	<i>Rationella aktörer inom politiken.....</i>	9
2.5	<i>Teori.....</i>	10
2.5.1	<i>Partipolitikens olika prioriteringar</i>	10
2.5.2	<i>Kontroll av regeringsmakten</i>	10
2.5.3	<i>Påverkan på policyprocessen.....</i>	12
2.5.4	<i>Röstmaximering</i>	14
2.5.5	<i>Sammanhållning inom partiorganisationen.....</i>	15
3	Metod och material	17
3.1	<i>Kartläggning av relevanta motivindikatorer.....</i>	18
3.2	<i>Bedömning av motivindikatorerna och källkritisk utgångspunkt.....</i>	20
3.3	<i>Kriterier för slutsatsdragning</i>	22
3.4	<i>Rangordning av motivindikatorer</i>	24
4	Empirisk genomgång	26
4.1	<i>Historisk-politiskt perspektiv.....</i>	26
4.2	<i>Påverkan på policyprocessen.....</i>	27
4.2.1	<i>Liberalerna</i>	27
4.2.2	<i>Vänsterpartiet</i>	29
4.3	<i>Kontroll av regeringsmakten.....</i>	31
4.3.1	<i>Liberalerna</i>	31
4.3.2	<i>Vänsterpartiet</i>	34
4.4	<i>Röstmaximering.....</i>	37
4.4.1	<i>Liberalerna</i>	37
4.4.2	<i>Vänsterpartiet</i>	40
4.5	<i>Sammanhållning inom partiorganisationen.....</i>	42
4.5.1	<i>Liberalerna</i>	42
4.5.2	<i>Vänsterpartiet</i>	45
5	Slutsatser.....	46
5.1	<i>Liberalerna.....</i>	47
5.2	<i>Vänsterpartiet.....</i>	48
5.3	<i>Sammanfattande slutsatser gentemot tidigare forskning</i>	49
6	Bibliografi	51

Linnéuniversitetet
Kalmar Växjö

1 Inledning

Den 21 juni 2021 inträffade en historisk händelse i svensk politik. För första gången någonsin fälldes en sittande statsminister i Sverige genom en misstroendeomröstning.¹ Med statsministern föll också den rödgröna regering som styrte Sverige sedan den röstades igenom i januari 2019.

Riksdagsvalet 2018 resulterade i ett komplext parlamentariskt läge som följdes av en turbulent period i frågan om regeringsbildningen. Genom den sakpolitiska överenskommelsen Januariavtalet som slöts av Socialdemokraterna och Miljöpartiet samt Centerpartiet och Liberalerna, kunde den rödgröna regeringen röstas fram i riksdagen.²

I synnerhet två partier var i sin respektive inställning till regeringsfrågan påtagbart alternerande. Liberalerna lade i statsministeromröstningen i januari 2019 ner sina röster och avstod sedan från att rösta i misstroendeomröstningen. I den påföljande statsministeromröstningen röstade Liberalerna däremot nej till förslaget om Stefan Löfven som ny statsminister.³ Vänsterpartiet, som inte var en del av Januariavtalet, aviserade inledningsvis om att partiet avsåg att rösta nej mot Löfven i statsministeromröstningen, men meddelade kort därpå att de tvärtom skulle släppa fram den rödgröna regeringen. I misstroendeomröstningen mot Löfven röstade Vänsterpartiet för och fick således regeringen avsatt.⁴ Vänsterpartiet släppte däremot ånyo fram Löfven som statsminister två veckor senare.⁵

¹ Sveriges Riksdag. Voteringsprotokoll 2020/21: 943. s. 1.

² Teorell, Jan, Bäck, Hanna, Hellström, Johan och Lindvall, Johannes. *134 dagar*. 1:a. uppl. Göteborg: Makadam förlag, 2020. s. 68, 106.

³ Sveriges Riksdag. Voteringsprotokoll 2018/19:100. s. 1, 6.

Sveriges Riksdag. Voteringsprotokoll 2020/21:943. s. 6.

Sveriges Riksdag. Voteringsprotokoll 2020/21:1037.

⁴ Sveriges Riksdag. Voteringsprotokoll 2020/21: 943. s. 5-6.

⁵ Sveriges Riksdag. Voteringsprotokoll 2020/21:1037.

Varför har vi i den svenska politiken sedan valet 2018 kunnat observera så pass tydliga och direkt avgörande förändringar i partiernas respektive syn på regeringsalternativen? Vad som blir intressant att undersöka är således att identifiera och utröna vilka motiv som ligger bakom partiernas agerande.

Förhandling är förvisso ett grundfundament i hur politik fungerar, att ge och ta hör till den politiska diskursen, men finns det däremot andra motiv bakom hur partierna väljer att agera och hur påverkar i så fall dessa partierna? Detta är något som inte är lika observerbart, vilket ger en god utgångspunkt för forskning. Genom att utröna de strategiska motiven bakom partiernas agerande och applicera dessa som förklaringsfaktorer till partiernas förändrade inställning till de olika regeringsalternativen, kan vi förklara strategiska motiv som förklaringsfaktorer bakom partiernas agerande. Motiv inom statsvetenskap kan till en betydande del utgöra förklaringsfaktorer till varför olika politiska fenomen uppstår, genom att förklara och tydliggöra varför politiska partier agerar på ett visst sätt och varför de tar vissa beslut.

Då politik är något som på många olika plan påverkar alla som bor och lever i Sverige finns det även en utomvetenskaplig aspekt att beakta. Det finns därav ett samhällsligt intresse i att undersöka relevanta politiska aktörer i Sverige och försöka förklara varför dessa agerar som de gör då deras agerande innebär stor påverkan inte enbart på det politiska landskapet, utan även på samhället i stort.⁶

1.1 Forskningsproblem

Jag har valt att genomföra undersökningen utifrån *partiernas strategiska överväganden*, det vill säga hur politiska aktörer agerar utifrån relativt vedertagna strategiska ramverk och hur partierna motiverar sitt agerande. Aktörerna som kommer att undersökas är Vänsterpartiet och Liberalerna.

⁶ Badersten, Björn och Gustavsson, Jakob. *Vad är statsvetenskap?* 2:a uppl. Lund: Studentlitteratur AB, 2016. s. 92-93.

Uppsatsens forskningsproblem är att undersöka motiven bakom, (1) varför Liberalerna inledningsvis lämnade oppositionen för samarbete med regeringen i Januariavtalet för att efter misstroendeförklaringen lämna samarbetet och deklarerar sig som ett alternativ till en borgerlig regeringsbildning. Samt, (2) varför Vänsterpartiet inledningsvis släppte fram Januariavtalet och den rödgröna regeringen för att sedan rösta för en misstroendeförklaring mot Stefan Löfven och därefter återigen acceptera Stefan Löfven och regeringen i juli 2021.

1.2 Syfte

Uppsatsens syfte är att, med utgångspunkt i Januariavtalets tillkomst och efterspel, undersöka vilka strategiska motiv som Liberalerna och Vänsterpartiet agerat utifrån och hur dessa kan förklara de förändringar som partierna gjort i sin respektive inställning gentemot regeringsalternativen.

För undersökningen kommer forskningsobjekten i fråga utgöras av Vänsterpartiet samt Liberalerna då dessa mer än andra riksdagspartier i Sverige tydligt har skiftat i sin inställning till regeringsalternativen under den aktuella tidsperioden. Forskningsobjekten kommer att studeras med utgångspunkt i Liberalernas och Vänsterpartiets agerande i anslutning till Januariavtalets tillkomst och efterspel och syftar till att utröna förändringar i de två respektive partiernas inställning till regeringsalternativen. Frågeställningarna som jag har formulerat för att besvara forskningsproblemet och undersökningens syfte kommer att presenteras nedan i anslutning till de olika teoretiska delarna. Detta då de teoretiska utgångspunkterna utgör en väsentlig del i förståelsen för hur frågeställningarna kommer att appliceras på forskningsobjekten.

1.3 Avgränsningar

Undersökningen kommer inte att behandla samtliga riksdagspartier utan enbart fokusera på de två partierna Vänsterpartiet samt Liberalerna. Undantaget ett historiskt-politiskt perspektiv som kommer att presenteras i

syfte att få förutsättningar för en förförståelse över partiernas politiska och parlamentariska positionering i ett närhistoriskt perspektiv, kommer undersökningen avgränsas till en tidsperiod mellan riksdagsvalet 2018 och statsministeromröstningen i juli 2021. Undersökningen kommer även att avgränsas till ett nationellt politiskt perspektiv, innebärande att kommunal- respektive regionalpolitiska, samt internationella perspektiv över partiernas agerande inte kommer att beaktas i undersökningen.

2 Tidigare forskning och teori

Den tidigare forskningen på problemområdet är tilldels begränsad, varför jag också presenterar tidigare forskning om såväl tidigare regeringsbildningar som allmän koalitions teori.

2.1 Januariavtalet

I *134 dagar* redogör Teorell et. al. över Januariavtalets påverkan på regeringsbildningen efter riksdagsvalet 2018. Den forskning som Teorell et. al. bedriver berör samma forskningsproblem som jag har valt för min undersökning och utgör således en relevant kunskapskälla för det aktuella problemområdet. Problemområdet i fråga behandlas av Teorell et. al. däremot utifrån samtliga riksdagspartier vilket gör att jag, utifrån undersökningens omfång, har begränsat den tidigare forskningen till att enbart omfatta Liberalerna och Vänsterpartiet. Teorell et. al. utgår i antagandet att partierna eftersträvar att maximera sin sakpolitik, det vill säga påverkan på policyprocessen. Regeringsmakten menar de enbart fungerar som ett instrumentellt verktyg för att nå maximering av sin påverkan på policyprocessen.⁷ Teorell et. al. menar att Liberalernas motiv att ingå Januariavtalet och stödja regeringsalternativet utgick i att maximera partiets påverkan på just policyprocessen. Regeringsmakten verkade alltså här enbart som ett instrumentellt verktyg för att nå den primära målsättningen. Teorell

⁷ Teorell et. al. *134 dagar*. s. 76-77.

et. al. menar också att partiets agerande kan ses utifrån en fråga om röstmaximering, eller snarare att maximera genom att bibehålla partiets röster. Ett extraval menar Teorell et. al. att Liberalerna, med osäkra mandat och en avgående partiledare, nämligen inte räknade med skulle ha en positiv effekt för partiet. Således var det mest rationella att utnyttja den position som partiet redan hade.⁸ Teorell et. al. åskådliggör också den interna splittringen inom partiet genom att påpeka att partiets riksdagsledamöter hade en tämligen splittrad hållning i den ideologiska dimensionen och således också hållningen i frågan om Stefan Löfven alternativt Ulf Kristersson som tänkbar statsminister.⁹

Det motiv som, enligt Teorell et. al., tydligast genomsyrar Vänsterpartiets förändrade inställning i regeringsfrågan var påverkan på policyprocessen. Detta då partiet initialt tydligt uttryckte Januariavtalets utformning som grund för att inte acceptera regeringen. Varför Vänsterpartiet sedan valde att släppa fram regeringen, menar Teorell et. al. grundar sig i att Vänsterpartiet lyckades förhandla till sig inflytande i policyprocessen.¹⁰ Teorell et. al. redogör också för Vänsterpartiets agerande som en väljarstrategisk beräkning. Vänsterpartiet räknade med att de skulle kunna vinna över väljare från Socialdemokraterna, eftersom Socialdemokraterna tvingats acceptera flera högerinfluerade sakpolitiska punkter i Januariavtalet och Vänsterpartiet skulle därmed göra sig gällande som ett tydligt vänsteralternativ på den alltmer centrerade höger-vänsterskalan.¹¹

2.2 Decemberöverenskommelsen

Bjereld et. al. redogör för hur den blocköverskridande Decemberöverenskommelsen kom att påverka regeringsbildningen efter riksdagsvalet 2014. Trots att forskningen som Bjereld et. al. bedriver har

⁸ Teorell et. al. *134 dagar*. s. 119.

⁹ Ibid., s. 119-121.

¹⁰ Ibid., s. 122-123.

¹¹ Ibid., s. 123.

utgångspunkt i ett fall som ligger utanför denna studies tidsrymd, finns det slutsatser av väsentlig relevans att beakta även i denna undersökning, varför jag har valt att nyttja *Förhandla eller DÖ* som tidigare forskning. Bjereld et. al. går inte in i detalj på motiven bakom, utan ger snarare en övergripande bild över partiernas agerande. Liberalerna, som då var en del av alliansen, ingick överenskommelsen utifrån tre huvudsakliga syften, (1) att utestänga Sverigedemokraterna från politiskt inflytande, (2) att hålla ihop alliansen, samt (3) att valresultatet 2014 inte varit positivt utmärkande och att ett eventuellt extraval inte heller skulle vara särskilt gynnsamt för Liberalerna.¹²

Vänsterpartiet var varken en del av Stefan Löfvens regeringsunderlag eller Decemberöverenskommelsen, varför Bjerelds et. al. fokus inte tenderar att inbegripa Vänsterpartiet. Vänsterpartiet utgjorde inte heller någon del i de förhandlingar som fördes och deras agerande är således svårt att finna motiven bakom.

2.3 Motiv bakom koalitionsbildning

Hanna Bäck redogör i sin avhandling *Explaining Coalitions* för hur koalitionsbyggande i svenska kommuner ter sig i syfte att förstå varför koalitioner bildas. Bäck's forskning berör förvisso inte de fallen som aktualiseras i denna undersökning men hennes avhandling utgör däremot ett typexempel på forskning inom koalitionsteori. Forskningen som Bäck bedriver är av sådan övergripande karaktär att det finns en central relevans i hennes slutsatser att beakta även i denna undersökning. I studien motbevisar Bäck det allmänna antagandet att politiska aktörer enbart strävar efter att kontrollera regeringsmakten, och hävdar istället att partierna snarare drivs av flera olika målsättningar.¹³

¹² Bjereld, Ulf, Eriksson, Karin och Hinnefors, Jonas. *Förhandla eller DÖ*. 1:a. uppl. Stockholm: Atlas, 2016. s. 158, 289.

¹³ Bäck, Hanna. *Explaining Coalitions*. 1:a. uppl. Uppsala: Uppsala Universitet, 2003. s. 163.

Studien visar att partierna inte är enkelspåriga i målsättningarna bakom sitt agerande. Strävan efter påverkan på policyprocessen är enligt Bäck ett tydligt motiv i fråga om partiernas syn på koalitionsbildning, nämligen att partierna i hög grad beräknar hur stor utdelningen kommer bli i fråga om partiets påverkan på policyutformningen och agerar utifrån det.¹⁴ Partierna tar också hänsyn till framtida valresultat när de fattar beslut om koalitioner, något som enligt Bäck indikerar att partierna drivs av röstmaximering.¹⁵ Därutöver menar Bäck att fragmenteringar och interndemokrati inom partierna påverkar när de fattar beslut om koalitioner, vilket indikerar att partierna även drivs av en strävan efter att upprätthålla intern sammanhållning.¹⁶

2.4 Grundläggande teoretiska antaganden

I ett initialt försök att sätta sig in i och begripliggöra politik är det kanske som regel snarare än undantag som frågan ställs över hur någon eller några tänkte för att ett visst politiskt beslut skulle komma till. Politiska beslut och agerande kan i olika utsträckningar te sig mer eller mindre gynnsamma, realistiska eller uppseendeväckande. En grundläggande förutsättning inom politisk strategi är dock att aktörerna, det vill säga de som interagerar med varandra, är rationella varelser. Detta antagande har sin grund i den teoretiska skolan, *rational choice theory*, som utgår i antagandet att aktörer styrs av ett intresse att maximera sin egennyttan och säkerställa maximal effekt i sin måluppfyllnad.¹⁷

2.4.1 Rationalitet som förklaringsmodell

I *Ideologi och strategi* (2002) hävdar Leif Lewin att användandet av strategiska överväganden och kalkyler är ett oundvikligt verktyg inom politiken och är något som bör betraktas som både något gott och nödvändigt

¹⁴ Bäck, Hanna. *Explaining Coalitions*. s. 163, 173.

¹⁵ Ibid., s. 166.

¹⁶ Ibid., s. 167.

¹⁷ Hindmoor, Andrew och Taylor, Brad. Rational Choice. I *Theory and methods in political science*, Lowndes, Vivien, Marsh, David och Stoker, Gerry (red.). 39-53. 4th. edition. London: Palgrave, 2018. s. 39.

för att uppnå de mest gynnsamma politiska besluten.¹⁸ Lewins *rationalistiska förklaringsmodell* förutsätter att de politiska aktörerna är rationella varelser.

Lewins modell utgår i två grundläggande förutsättningar om de politiska aktörerna, nämligen (1) att de är ideologiskt medvetna, det vill säga förmögna att rangordna sina politiska preferenser, samt (2) att de, som rationella aktörer, eftersträvar att maximera sin egennyttan i så hög grad som möjligt.¹⁹ Essensen i Lewins teori är *metodologisk individualismen*, vilket har sitt ursprung i den av Max Weber formulerade teorin om att politiska beslut och samhällseliga fenomen bör gå att spåra till individuella beslut och agerande.²⁰ Således kan vi, förutsatt att vi anammar antagandet om rationella politiska aktörer, också utgå i att varje politisk aktör bör handla på ett sådant sätt som gynnar aktören i fråga mest.

2.4.2 Det rationalistiska antagandet

George Tsebelis behandlar i *Nested Games* (1990) det inom politiken strategiska spel som han benämner som "*nested games*". Tsebelis hävdar att politisk strategi utgör en metod i syfte att optimera förutsättningarna för att uppnå måluppfyllnad.²¹ Tsebelis utgår också i en form av rationell grundförutsättning där aktörerna drivs av en strävan efter att maximera sin måluppfyllnad, vilket Tsebelis redogör för som "det rationella antagandet".²² För att uppnå måluppfyllnad krävs det av aktören att denne, i interaktionen med andra aktörer, kan handla rationellt i termer om att kompromissa och förhandla. Detta är det "spel" som Tsebelis åsyftar, vilka i sin helhet tillsammans utgör ett brett nätverk, "*nested games*", som aktören är

¹⁸ Lewin, Leif. *Ideologi och Strategi*. 5:e. uppl. Lund: Studentlitteratur AB, 2002. s. 439-440.

¹⁹ Lewin. *Ideologi och Strategi*. s. 10, 18.

²⁰ Jensen, Henrik. *Weber and Durkheim A Methodological Comparison*. New York: Routledge, 2012. E-bok. s. 48.

Lewin. *Ideologi och Strategi*. s. 18.

²¹ Tsebelis, George. *Nested Games*. 1. uppl. Los Angeles: University of California Press, 1990. s. 6.

²² Tsebelis. *Nested Games*. s. 6.

involverad i.²³ Kontentan i Tsebelis teoretiska antagande är också att aktören, utöver måluppfyllnad, även eftersträvar att expandera det nätverk som aktören är involverad i, i syfte att utöka aktörens strategiska svängrum, det vill säga förutsättningarna för att uppnå måluppfyllnad.²⁴

2.4.3 Rationella aktörer inom politiken

Genom att utgå i ovanstående antagande om att aktörerna är rationella varelser kan vi försöka att applicera den rationella aktören i ett politiskt sammanhang. För att göra detta kan vi ställa oss frågan varför vissa ageranden och beslut kan te sig vara irrationella om politiska aktörer är rationella? Svaret på frågan är att politiska aktörer med utgångspunkt i ett egenintresse försöker att maximera sina egna preferenser. En rationell aktörs handlande kan därför te sig som irrationellt när utfallet däremot konvergerar med aktörens preferenser. Vad som då är intressant att söka efter är de motiv som ligger till grund när aktören fattar sina beslut.

För att exemplifiera detta kan Lewins problematisering av strategiskt handlande nyttjas genom att använda ett aktuellt exempel angående frågan om elsparkcyklar. Aktör *a* vill se ett totalförbud mot elsparkcyklar i staden, men man har inte tillräckligt stöd för det i den beslutsfattande församlingen. Aktör *b*, som har näst störst stöd, vill se kraftiga restriktioner för användningen av elsparkcyklar i staden. Aktör *c*, som har störst stöd i den beslutsfattande församlingen, vill däremot ha en obehindrad tillgång på elsparkcyklar i staden. Tillsammans kan aktör *a* och aktör *b* få igenom förslaget från aktör *b*. Vore det då moraliskt försvarbart av aktör *a* att överge sin primära ståndpunkt för att tillsammans med aktör *b* få igenom den senares förslag eftersom aktör *a* inte vill riskera att aktör *c*, som är störst och vars preferenser är i starkast kontrast med aktör *a*, får igenom sitt förslag?²⁵

²³ Tsebelis. *Nested Games.*, s. 7.

²⁴ *Ibid.*, s. 9.

²⁵ Lewin. *Ideologi och Strategi.* s. 412.

2.5 Teori

Den teoretiska utgångspunkt som jag kommer att använda mig av är den av Wolfgang C. Müller och Kaare Strøm presenterade teorin om att olika målsättningar inom partiet motiverar till ett visst agerande. Utöver Müller och Strøms teori kommer jag även att nyttja Gunnas Sjöbloms teori över sammanhållning inom partiorganisationen vilken återfinns i Sjöbloms avhandling *Party strategies in a multiparty system* (1968).

2.5.1 Partipolitikens olika prioriteringar

Müller och Strøm behandlar i boken *Policy, office, or votes?* (1999) hur politiska partier i parlamentariska stater i Västeuropa motiverar sitt agerande när de fattar svåra politiska beslut då olika målsättningar strider mot varandra.²⁶ För att förklara motiven bakom partiernas olika agerande delar de upp partiets olika målsättningar utifrån tre huvudsakliga delar, eller modeller, nämligen (1) strävan efter kontroll av regeringsmakten, (2) strävan efter påverkan på policyprocessen, samt (3) strävan efter röstmaximering. De olika modellerna menar de förklarar hur en aktör motiveras till ett visst agerande i särskilda situationer.²⁷ Den fjärde modellen utgår i Sjöbloms teori om målet att uppnå och maximera sammanhållningen inom partiorganisationen.

2.5.2 Kontroll av regeringsmakten

Det Müller och Strøm benämner som *office-seeking party* innebär att målsättningen med partiets verksamhet är att uppnå kontroll av regeringsmakten, eller åtminstone i så hög grad som är möjligt, vilket i parlamentariska demokratier i första hand sker genom antalet mandat i parlamentet, men är något som också kan förhandlas fram genom

²⁶ Strøm, Kaare och Müller, Wolfgang C. Conclusions. I *Policy, Office, or Votes?*, Strøm, Kaare och Müller, Wolfgang C (red.). 279-309. 1:a uppl. Cambridge: Cambridge University Press, 1999. s. 280-281.

²⁷ Strøm, Kaare och Müller, Wolfgang C. Political parties and hard choices. I *Policy, Office, or Votes?*, Strøm, Kaare och Müller, Wolfgang C (red.). 1-35. 1:a uppl. Cambridge: Cambridge University Press, 1999. s. 5.

koalitionsbyggande.²⁸ Modellen utgår i den amerikanske statsvetaren William H. Riker och dennes kritiska skiljelinje gentemot Anthony Downs teori om att partier endast är röstmaximerare, en modell vilken jag redogör för nedan.²⁹ En grundförutsättning för modellen, vad som i synnerhet gäller även inom svensk politik, är att kontroll av regeringsmakten uppnås genom koalitioner.³⁰ Det vill säga genom samarbeten med andra partier som driver liknande eller samma politiska frågor, av den enkla anledning att partier sällan, eller aldrig, uppnår egen majoritet i riksdagen.³¹

Riker menade i motsats till Downs att partier kan vara mer än enbart röstmaximerare. Däremot delade Riker uppfattningen om att partier är röstmaximerare till en viss utsträckning, fram till dess att partiet med säkerhet kan utropa en valseger. Därefter övergår partiet enligt Riker från att vara röstmaximerare till att eftersträva att kontrollera regeringsmakten.³² Kärnan i Rikers resonemang är att de politiska aktörerna, det vill säga partierna som är fallet i resonemangets fokus på parlamentariska demokratier, strävar efter att kontrollera den verkställande makten. Michael Laver och Norman Schofield, vars teorier också utgör en del i Müller och Strøms resonemang, diskuterar i samma termer som Rikers kontroll av regeringsmakten som måluppfyllnad. Kontroll av regeringsmakten som sker genom maximering av erhållna mandat benämner de som en typ av "pris" för den vinnande parten.³³

Vilka incitament är det då som motiverar partier till denna strävan efter regeringsmakt som Riker hävdar? För att tydliggöra motiven bakom strävan efter regeringsmakt refererar Müller och Strøm också till Michael

²⁸ Strøm och Müller. *Political parties and hard choices*. s. 5.

²⁹ *Ibid.*, s. 5.

³⁰ *Ibid.*, s. 5.

³¹ Bretzer, Ylva Norén. *Sveriges politiska system*. 2:a. uppl. Lund: Studentlitteratur AB, 2014. s. 109-111.

³² Riker, William H. *The theory of political coalitions*. 1:a. uppl. New Haven: Yale University Press, 1962. s. 33.

³³ Laver, Michael och Schofield, Norman. *Multiparty Government*. 2:a. uppl. Ann Arbor: The University of Michigan Press, 1998. s. 40.

Laver och Ian Budge som hävdar att det finns två grundläggande aspekter att beakta gällande motiven bakom denna form av preferensstyrning. Den första aspekten är att kontroll av regeringsmakten *de facto* är ändamålet i sig självt, i form av det överordnade målet.³⁴ Den andra aspekten belyser kontroll av regeringsmakten som ett instrumentellt värde, vilket innebär att kontrollen av regeringsmakten inte är ett självändamål utan snarare ett verktyg för att i så hög grad som är möjligt påverka processen för policyutformning utifrån partiets egna intressen.³⁵ Detta är något som Strøm också hävdar i artikeln *Minority Governments in Parliamentary Democracies* (1984), att det underliggande motivet bakom kontroll av regeringsmakten, åtminstone delvis, bör betraktas som ett instrumentellt värde för att uppnå påverkan i beslutsprocessen.³⁶ Sammanfattat beskriver modellen kontroll av regeringsmakt som en avgörande förklaringsfaktor bakom partiernas agerande. Antingen i formen av ett självändamål eller med ett instrumentellt värde som ett medel i syfte att påverka policyprocessen eller andra sekundära målsättningar.

Frågeställningen som följer ovan diskuterade teoridel är formulerad enligt följande, hur kan Liberalernas, respektive Vänsterpartiets förändrade inställning till regeringsalternativen förklaras utifrån modellen om kontroll av regeringsmakten?

2.5.3 Påverkan på policyprocessen

Den andra modellen som redogörs för är *policy-seeking parties* och utgår i antagandet att politiska partiers agerande går att härleda till en strävan efter att göra partiets påverkan på policyprocessen så stor som möjligt.³⁷ Müller och Strøm hänvisar i utvecklingen av modellens resonemang till Abram De

³⁴ Budge, Ian och Laver, Michael. *Office Seeking and Policy Pursuit in Coalition Theory. Legislative Studies Quarterly*. Vol. 11, nr. 4, 1986; 485-506. s. 490.

³⁵ Budge och Laver. *Office Seeking and Policy Pursuit in Coalition Theory*. s. 490.

³⁶ Strøm, Kaare. *Minority Governments in Parliamentary Democracies. Comparative politics studies*. Vol. 17, nr. 2, 1984: 199-227. s. 211.

³⁷ Strøm och Müller. *Political parties and hard choices*. s. 7.

Swaan och dennes teori om att partiernas agerande motiveras utifrån deras strävan efter att uppnå maximalt inflytande i policyprocessen. De Swaans teori grundar sig i betydelsen av politiska handlingslinjer som det främsta motivet bakom politiska aktörers agerande.³⁸

Vad är då måluppfyllnad utifrån modellen? Müller och Strøm resonerar på så sätt att graden av måluppfyllnad återspeglas i partiets förmåga att påverka politiken i den riktning som är mest förenlig med partiets preferenser.³⁹ Det är här också av vikt, liksom i modellen om kontroll av regeringsmakten, att modellen belyses utifrån den grundläggande förutsättningen att maximering av påverkan på policyprocessen oftast sker genom koalitioner. Det är också här som en väsentlig del i modellen tar vid, nämligen förhandling och kompromiss.

Müller och Strøm belyser här perspektivet vinst kontra eftergift. I förhandlingar inom koalitioner kan ett parti i en fråga genom kompromiss vinna och få med sig stöd för sin sakpolitik, för att i en annan fråga tvingas ge efter enligt samma kompromiss för att ett annat parti i koalitionen vill få igenom sin sakpolitik.⁴⁰ Något som inom vedertagna politiska termer är känt som politisk "kohandel".⁴¹ Kompromisser är ett viktigt begrepp att belysa i fråga om policyutformning, inte minst i minoritetsparlamentariska system, som är fallet med Sverige, vilka bygger på koalitionsbildningar för att möjliggöra att partiernas sakpolitiska frågor kan realiseras.

Modellen delas, i likhet med modellen om kontroll av regeringsmakten, också upp i två delar. En del där inflytande i policyprocessen å ena sidan beskrivs som självändamålet, det vill säga att aktören helt enkelt tror på sin politik i den grad att förverkligandet av den är överordnat övriga mål. Dessutom menar Müller och Strøm att det även inom

³⁸ De Swaan, Abram. *Coalition Theories and Cabinet Formation*. 1:a. uppl. Amsterdam: Elsevier, 1973. s. 88.

³⁹ Strøm och Müller. *Political parties and hard choices*. s. 7.

⁴⁰ Ibid., s. 7.

⁴¹ Bretzer. *Sveriges politiska system*. s. 110.

policyutformning finns ett instrumentellt värde. Detta värde består i att inflytande i policyprocessen också möjliggör att aktören gynnas utifrån andra målsättningar.⁴² Exempelvis att partiet genom sin påverkan på policyprocessen lyckas utöka sitt röstetal vid nästa val.

Frågeställningen som följer ovan diskuterade teoridel är formulerad enligt följande, hur kan Liberalernas, respektive Vänsterpartiets förändrade inställning till regeringsalternativen förklaras utifrån modellen om strävan efter påverkan på policyprocessen?

2.5.4 Röstmaximering

Den sista av de tre modellerna som Müller och Strøm redogör för är *vote-seeking parties*, vilket innebär att maximering av röstetalet i de allmänna valen är det primära i förklaringen bakom partiernas agerande.⁴³ Måluppfyllnad uppnås således genom att erhålla så många röster som möjligt. Den teoretiska utgångspunkten för modellen utgår i Anthony Downs teori om att partierna försöker att maximera sitt väljarstöd i syfte att kontrollera regeringsmakten och att de andra målen, som exempelvis inflytande i policyprocessen, är sekundära i förhållandet till strävan efter röstmaximering.⁴⁴

Denna modell är i viss mån sammanhängande med den av Riker ovan diskuterade utgångspunkten i att kontrollera regeringsmakten, liksom De Swaans modell med fokus på strävan efter inflytande i policyprocessen. Likheter ter sig vara att det inledande fokuset på att just maximera sitt väljarstöd ligger till grund för de senare stegen i målsättningarna. En avgörande del i modellerna, vilket också utgör grundfundamentet i en representativ parlamentarisk demokrati, är nämligen att ett visst antal röster i valet genererar ett visst antal mandat i fråga om maktställning. Skillnaden mot Rikers och De Swaans modeller är dock att röstmaximering å sin sida

⁴² Strøm och Müller. *Political parties and hard choices*. s. 8.

⁴³ Ibid., s. 8.

⁴⁴ Ibid., s. 8.

inte kan ses som ett självändamål utan snarare bör ses som ett instrumentellt verktyg för att både uppnå måluppfyllnad gällande de sekundära målsättningarna.⁴⁵

Vad är det då en politisk aktör vill uppnå genom röstmaximering? Politiskt inflytande och makt är kanske ett självklart svar eftersom politiska partier har sitt huvudsakliga syfte i att vinna och influera politisk makt.⁴⁶ Vad Downs menade med sin modell, vilket också sammanfattas i följande citat, är dock att “parties formulate policies in order to win elections, rather than win elections in order to formulate policies.”⁴⁷ Principen som Downs illustrerar i citatet är att partierna formulerar sin politik för att vinna val, snarare än att vinna val för att formulera sin politik. Med detta menade Downs att partiernas strävan efter röstmaximering, i kontrast till både Rikers och De Swaans modeller, inte har ett direkt instrumentellt värde utan är det som självt utgör självändamålet, det vill säga att bli vald och erhålla optionen att tillsätta politiska ämbeten.⁴⁸ Partiernas, eller politikernas som Downs åsyftar, beteende spurras istället av begäret efter makt, prestige och inkomst, vilket ofta medföljer erhållna mandat i exempelvis riksdagen.⁴⁹

Frågeställningen som följer ovan diskuterade teoridel är formulerad enligt följande, hur kan Liberalernas, respektive Vänsterpartiets förändrade inställning till regeringsalternativen förklaras utifrån modellen om strävan efter röstmaximering?

2.5.5 Sammanhållning inom partiorganisationen

Utöver de tre ovan diskuterade modellerna som motiv bakom agerande inom politiska partier finns ytterligare en, inom vedertagen statsvetenskaplig litteratur, relevant modell för att analysera och förklara politiska aktörers

⁴⁵ Strøm och Müller. *Political parties and hard choices*. s. 9.

⁴⁶ Bretzer. *Sveriges politiska system*. s. 82.

⁴⁷ Downs, Anthony. *An Economic Theory of Democracy*. 1:a uppl. New York: Harper & Row Publishers, 1957. s. 28.

⁴⁸ Strøm och Müller. *Political parties and hard choices*. s. 5.

⁴⁹ *Ibid.*, s. 5.

agerande. Denna modell brukar benämnas som den ”interna arenan”, eller också ”partiarenan”, och åsyftar att maximera den interna sammanhållningen inom partiet. Jag kommer i uppsatsen att nyttja begreppet *sammanhållning inom partiorganisationen*.⁵⁰

Sjöblom, som utvecklat teorin om sammanhållningen inom partiorganisationen delar, liksom i modellerna som presenteras av Müller och Strøm, upp sammanhållning inom partiorganisationen utifrån två olika infallsvinklar, antingen som ett instrumentellt verktyg eller som ett självändamål inom partiorganisationen. Målsättningen avseende sammanhållning inom partiorganisationen som ett instrumentellt verktyg är enligt Sjöblom att på effektivast möjligaste sätt använda partiets resurser till att uppnå en maximering av partiets sekundära målsättningar. Sammanhållningen inom partiorganisationen som ett självändamål utgår i att uppnå en maximering av den interna sammanhållningen inom partiet.⁵¹

Hur partiet väljer att handla är beroende av hur väl den interna partiorganisationen fungerar. Fraktioner inom partiet leder ofta till tvetydigheter som i sin tur kan leda till splittringar inom väljarkåren. I värsta fall kan interna splittringar inom ett parti också leda till fraktioner eller falanger som bryter sig ut från partiet.⁵² I Sverige har detta inträffat ett par gånger med mer eller mindre uppmärksammade fall. Ett av de mer kända fallen är Vänsterpartiets tillblivelse i början av föregående sekel. Då var det splittringar inom Socialdemokraterna som ledde till att en mer radikal vänstergruppering inom partiet uteslöts och bildade Sveriges Socialdemokratiska Vänsterparti, det som idag är Vänsterpartiet.⁵³

Inom den interna partiorganisationen försöker partiet således att upprätthålla och maximera en intern sammanhållning för att motverka att

⁵⁰ Sjöblom, Gunnar. *Party strategies in a multiparty system*. 1:a. uppl. Lund: Studentlitteratur AB, 1968. s. 183.

⁵¹ Sjöblom. *Party strategies in a multiparty system*. s. 183.

⁵² Ibid., s. 204-205.

⁵³ Bretzer. *Sveriges politiska system*. s. 37-38.

sådana typer av splittringar uppkommer. Sjöblom menade att partierna som organisation strävar efter två huvudsakliga målsättningar. Å ena sidan att skapa och upprätthålla en enighet inom partiet, i såväl politiska som resursmässiga frågor, och å andra sidan att mobilisera så många medlemmar som är möjligt.⁵⁴ Dessa målsättningar menade Sjöblom står i en uppenbar konflikt med varandra och för att bibehålla en fungerande intern struktur inom partiet är en väl avvägd balansgång mellan de två målsättningarna en grundläggande förutsättning. Beaktas inte vikten av denna balansgång mellan de båda riskerar istället den ena målsättningen att stjälpas den andra och vice versa.⁵⁵

Detta är något som gjorde sig tydligt märkbart i den typ av massparti som Socialdemokraterna var då en den mer radikala vänsterpartistiska grupperingen inom partiet bröt sig ur. Fokuset på massmobilisering av partimedlemmar gjorde det omöjligt att upprätthålla en enighet i partiets politiska, och ideologiska, ståndpunkter vilket fick den interna sammanhållningen att slutligen brista och mynna ut i radikala fraktioner.

Frågeställningen som följer ovan diskuterade teoridel är formulerad enligt följande, hur kan Liberalernas, respektive Vänsterpartiets förändrade inställning till regeringsalternativen förklaras utifrån modellen om sammanhållning inom partiorganisationen?

3 Metod och material

I en motivanalys utgör urvalet av det empiriska materialet en substantiell del av undersökningen. I synnerhet framhålls vikten av att rätt form av material används, material där motiveringar bakom varför ett parti har agerat på ett visst sätt eller tagit ett särskilt beslut kan finnas. Esaiasson et. al. (2010) ger

⁵⁴ Sjöblom. *Party strategies in a multiparty system*, s. 183, 184-185.

⁵⁵ Ibid., s. 185.

en tämligen väl begriplig precisering av begreppet, nämligen att, “[...] kartlägga de medvetna överväganden en aktör gör inför ett beslut.”⁵⁶

3.1 Kartläggning av relevanta motivindikatorer

En vital del i insamlingen av motivindikatorer är att beakta den distinktion som Esaiasson et. al. gör gällande mellan å ena sidan ett *motiv* och å andra sidan en *motivering*.⁵⁷ Skillnaden ligger enligt Esaiasson et. al. i att motiven inte kan observeras direkt utan snarare kan identifieras genom de motiveringar som kan urskiljas genom bearbetning av det empiriska materialet.⁵⁸ Därav behöver jag i bearbetningen av det empiriska materialet fokusera på att primärt utröna motiveringarna till hur partierna har agerat för att därefter kunna tyda de bakomliggande motiven. Gällande de bakomliggande motiven kommer jag i insamlingen av det empiriska materialet således att utgå från de teoretiskt diskuterade motiv som jag redogör för i ovanstående teoriavsnitt, nämligen (1) kontroll av regeringsmakten, (2) påverkan på policyprocessen, (3) röstmaximering, samt (4) sammanhållningen inom partiorganisationen.

I kartläggningen av relevanta motivindikatorer ligger alltså det essentiella i att fastställa motiveringarna i det empiriska materialet för att utröna hur partierna rättfärdigar sitt agerande eller ett taget beslut. Esaiasson et. al. menar att det empiriska materialet således bör bestå i dokument där motiveringar framförs av representativa företrädare för partiet som antingen (1) direkt kan härledas som ansvarig för utsagan, eller (2) har en insyn i fattandet av beslutet eller agerandet.⁵⁹

Relevanta motivindikatorer kan enligt Esaiasson et. al. återfinnas i offentliga handlingar, däribland offentliga debatter, riksdagsmotioner,

⁵⁶ Esaiasson, Peter, Gilljam, Mikael Oscarsson, Henrik och Wängnerud, Lena. *Metodpraktikan. Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. 5:e uppl. Visby: Norstedts Juridik, 2010. s. 326.

⁵⁷ Esaiasson, et. al. *Metodpraktikan. Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. s. 329.

⁵⁸ *Ibid.*, s. 329.

⁵⁹ *Ibid.*, s. 330, 335.

voteringsprotokoll, protokoll från partistämmor eller partiernas officiella kommunikation utåt. Det vill säga material som tillhandahåller information om hur partiet uttalat rättfärdigar ett visst beslut eller agerande, med andra ord motiveringen bakom beslutet eller agerandet.⁶⁰

Axel Hadenius berör i boken *Tre studier i politiskt beslutsfattande* (1984), också hur sökandet efter motivindikatorer lämpligen bör gå till. Hadenius menar att det empiriska materialet bör bestå i, (1) material som kommer direkt från den aktör som ligger bakom handlingen, samt (2) material inom vilket beslutet eller agerandet de facto motiveras.⁶¹ Det empiriska materialet bör således, enligt Hadenius, bestå i material som har använts i beslutsprocessen och där ett motiverande innehåll gällande ett särskilt agerande eller beslut kan identifieras.⁶²

Vad som ovan har diskuterats är vad som benämns som “*direkta motivutsagor*”, det vill säga material där motiveringar i en mer konkret utsträckning kan utläsas. Hadenius redogör även för vad han benämner som “*allmänna motivutsagor*”. Med detta avser Hadenius de indirekta motiveringarna som i en mer implicit form ger sig tillkänna i olika material.⁶³ Esaiasson et. al. menar att “*allmänna motivutsagor*” exempelvis kan te sig i form av ideologiska grundvärderingar.⁶⁴

Det empiriska material som jag avser att använda mig av i undersökningen är i den mån det går primärkällor i form av partiernas offentliga kommunikation utåt. Det vill säga partiernas uttalanden i offentliga debatter samt tal av relevanta företrädare som representerar partiet på nationell nivå. Jag har även för avsikt att använda mig av partiernas

⁶⁰ Esaiasson, et. al. *Metodpraktikan. Konsten att studera samhälle, individ och marknad.* s. 334-335.

⁶¹ Hadenius, Axel. Att belägga motiv. I *Tre studier i politiskt beslutsfattande*, Hadenius, Axel, Henning, Roger och Holmström, Barry (red.). 148-183. 1:a uppl. Uppsala: Statsvetenskapliga föreningen, 1984. s. 149.

⁶² Hadenius. *Att belägga motiv.* s. 149-150.

⁶³ Ibid., s. 150-151.

⁶⁴ Esaiasson, et. al. *Metodpraktikan. Konsten att studera samhälle, individ och marknad.* s. 336.

stämmoprotokoll för att utröna graden av partisammanhållning i partiernas beslut avseende regeringsfrågan. Partiernas röstförklaringar och andra former av riksdagstryck är också lämpliga i efterforskningen över hur partierna motiverar sina beslut och agerande och är således också något jag kommer att använda mig av. Nyhetsartiklar från rikstäckande nyhetsmedia som informationsbärande organ är också något som jag kommer att använda i syfte att få tillgång till intervjuer och uttalanden av relevanta partiföreträdare. Gällande källmaterialet från nyhetsmedia behöver jag beakta att det inom detta material riskerar att finnas en tendens i form av att materialet kan utgöra en bearbetad källa. Detta innebär att materialet i efterhand kan ha utelämnat väsentliga delar, och/eller vara klippt eller redigerat i syfte att utmåla någon på ett mer eller mindre förmånligt sätt.

Dessa former av material anser jag bör utgöra en god grund för forskning i syfte att utröna partiernas relevanta motivindikatorer.

3.2 Bedömning av motivindikatorerna och källkritisk utgångspunkt
Hur kan man då veta huruvida de motivindikatorer som har identifierats är relevanta att använda sig av? I bedömningen av de identifierade motivindikatorerna består det essentiella i kopplingen mellan motivet och agerandet.⁶⁵ Om vi återgår till exemplet gällande debatten om elsparkcyklar i en stad kan vi ponera att aktör *a* motiverade sitt resonemang om ett totalförbud mot elsparkcyklar i staden genom att hävda att ett totalförbud hade motverkat oordning i trafiken som en vårdslös användning av elsparkcyklar medför. Motivindikatorn är alltså att en vårdslös användning resulterar i oordning. Motivet bakom aktören *a:s* agerande bör således vara vikten vid ordning och reda. I exemplet ter sig motivet och agerandet ligga i linje med varandra vilket hade gett motivindikatorn en högre värdering än om partiet hade förespråkat ordning och reda och samtidigt öppnat upp för en

⁶⁵ Esaiasson, et. al. *Metodpraktikan. Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. s. 337.

okontrollerad användning av elsparkcyklar. Då hade motiveringen och agerandet varit avvikande gentemot varandra och således hade motivindikatorn inte värderas särskilt högt. Detta är vad Esaiasson et. al. benämner som att ett agerande eller ett beslut måste “korrespondera” med motivet för att utgöra en relevant motivindikator.⁶⁶

I bedömningen av motivindikatorerna utgör enligt Esaiasson et. al. även källkritik en viktig faktor. I mitt urval av material kommer jag att utgå från de principer som tillhandahålls för att uppnå en så hög grad av god källkritik som är möjligt. Granskningen av det insamlade materialet kommer att grunda sig i såväl extern- som intern källkritik vilka återfinns i fyra vedertagna principer.⁶⁷ Dessa principer är äkthet, oberoende, samtidighet, och tendens.⁶⁸

Äktheten avser att materialet i källorna är vad de utger sig för att vara. Det vill säga att materialet inte är förfalskat, i efterhand förändrat eller redigerat i syfte att förändra eller påverka materialets innehåll.⁶⁹

En vital del avseende oberoendet i materialet är det Esaiasson et. al. benämner som “[...] avståndet mellan berättare och berättelse.” och syftar till att i huvudsak nyttja primärkällor i insamlingen av det empiriska materialet.⁷⁰ Att materialets innebörd och syfte kan skifta gällande vem eller vilka som står bakom materialet hänger i viss mån ihop med tendensen, att det i ett material kan finnas risk för att någon har förvrängt eller påverkat materialet. Ett uttalande som återges av partiet själva är därför mer trovärdigt än om massmedia skulle återge samma uttalande i syfte att återge partiets motiv i ett visst beslut. Ytterligare en vital del avseende oberoendet är

⁶⁶ Esaiasson, et. al. *Metodpraktikan. Konsten att studera samhälle, individ och marknad.* s. 337.

⁶⁷ Boréus, Kristina och Bergström, Göran. Samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys. I *Textens mening och makt*, Boréus, Kristina, Bergström, Göran. (red.), 17-45. 4:e uppl. Lund: Studentlitteratur AB, 2018. s. 41.

⁶⁸ Esaiasson, et. al. *Metodpraktikan. Konsten att studera samhälle, individ och marknad.* s. 314.

⁶⁹ *Ibid.*, s. 317-318.

⁷⁰ *Ibid.*, s. 319, 338-339.

huruvida två källor, som visserligen återger samma sak, är relevanta att nyttja. Det viktiga är att dessa två källor, om så är fallet, är helt oberoende av varandra.⁷¹

Samtidigheten är också av betydande vikt att beakta i bedömningen av materialet. Är ett uttalande om ett partis motivering av ett särskilt agerande som görs två år efter det att partiet agerat relevant att använda? Helst menar Esaiasson et. al. att samtida material är av högre värde då det förefaller att desto närmare materialet ligger agerandet eller beslutet i tiden, desto högre värde och relevans åtnjuter materialet, då en längre tid emellan kan resultera i en i efterhand tillrättalagd motivering.⁷²

Graden av tendens i det empiriska materialet är enligt Esaiasson et. al. en av de mer avgörande delarna att beakta i den källkritiska granskningen av materialet.⁷³ Tendensen avser i vilken grad ett material kan genomsyras av en benägenhet att förvränga eller vinkla innehållet i syfte att utmåla sig själv eller någon annan på ett förmånligt eller mindre förmånligt sätt.⁷⁴ Eftersom primärkällor är av väsentlig vikt uppstår också ett dilemma som Hadenius problematiserar. Hadenius menar att det fortfarande är det för undersökningen aktuella partiets egna motiveringar som är relevanta att undersöka, trots att det då föreligger en risk för tendens att utmåla sig själv på ett förmånligt sätt. Ett partis egna utsagor är därför mer relevanta att nyttja då vi med stor sannolikhet kan hävda att en annan aktör definitivt lär ha en benägenhet i att utmåla det andra partiet på ett mindre förmånligt sätt.⁷⁵

3.3 Kriterier för slutsatsdragning

Vad som kommer utgöra kriterierna för slutsatsdragningarna i undersökningen är de motivindikatorer som är relevanta i fråga att förklara

⁷¹ Esaiasson, et. al. *Metodpraktikan. Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. s. 338-339.

⁷² *Ibid.*, s. 320-21, 339.

⁷³ *Ibid.*, s. 338.

⁷⁴ *Ibid.*, s. 338.

⁷⁵ Hadenius. *Att belägga motiv*. s. 163-164.

respektive motiv, utifrån vilka jag nedan formulerat kriterierna för slutsatsdragning.

(1) Kontroll över regeringsmakten delas upp utifrån två aspekter, antingen ett självändamål eller ett instrumentellt värde. Motivindikatorerna som jag kommer att leta efter är om, och i så fall i vilken utsträckning, respektive parti har motiverat ett beslut eller agerande i syfte att som ett självändamål, maximera sin kontroll av regeringsmakten, vilket grundar sig i en normativ syn på regeringsmakten. Alternativt att partiet, genom att inneha sådan kontroll, kan hindra andra partier från inflytande över regeringsmakten. Samt att motivet som ett instrumentellt verktyg, efter uppnådd kontroll av regeringsmakten, övergår i en strävan efter att åstadkomma maximering av partiets sekundära målsättningar.

(2) Påverkan på policyprocessen utgår i att partiet i sina beslut och sitt agerande har eftersträvat, (a) en roll som erbjuder ett ökat direkt inflytande i policyprocessen genom mandatfördelning, till exempel i samarbete med andra partier, eller (b) sådant inflytande som kan påverka policyprocessen i den riktning som överensstämmer bäst med partiets egna preferenser och samtidigt minimera risken för att policyutformningen sker i den riktning som överensstämmer minst med partiets egna preferenser genom att hindra andra partiers påverkan på policyprocessen.

(3) Röstmaximering utgår i att partiet i sina beslut och sitt agerande har utgått i att maximera antalet röster i valen genom att, (a) uttryckligen förmedla en strävan efter att maximera antalet röster, (b) motivera och formulera sin politik med avstamp i väljarkåren, samt

(c) nedprioritera sina primära ståndpunkter för att fånga upp ett större röstetal i en bredare väljarbas.

(4) Intern sammanhållning förutsätter att partiet i sina beslut och sitt agerande utgått i att uppnå och maximera en god intern sammanhållning inom partiorganisationen genom att partiet (1) uttrycker vikten av sammanhållning inom partiorganisationen mellan parti, partiledning och medlemmar, (2) antingen följer eller avviker en fastslagen partilinje, samt (3) erkänner och ventilerar eventuella splittringar inom partiet.

3.4 Rangordning av motivindikatorer

För att ytterligare tillhandahålla ett verktyg i bedömningen av motivindikatorerna presenterar Hadenius fem kriterier som han anser är lämpliga att använda för att rangordna motivindikatorerna i syfte att uppnå ett välgrundat resultat i motivanalyser.⁷⁶ Jag kommer i undersökningens slutsatsdragning att nyttja de fyra första kriterierna som Hadenius presenterar och således kommer jag att redogöra för dessa.⁷⁷

Det första kriteriet är enligt Hadenius när det finns konkreta motiv bakom ett särskilt agerande eller beslut, det vill säga när motiveringarna i materialet yttras explicit. Om ett parti uttryckligen uttalar sig i termer om varför ett beslut har tagits eller varför partiet har agerat på ett visst sätt är det att anse som motiveringar av en konkret karaktär och således av stor vikt att använda.⁷⁸ Det andra kriteriet avser stabiliteten i motivindikatorerna. Här menar Hadenius att graden av stabilitet klassificeras utifrån huruvida motiven upprepas utefter förändrade förutsättningar. Är motiven återkommande indikerar detta en stabilitet vilket gör att motiven är av

⁷⁶ Hadenius. *Att belägga motiv*. s. 176-178.

⁷⁷ Det femte kriteriet som Hadenius redogör för är *Inbördes relationer*.

⁷⁸ Hadenius. *Att belägga motiv*. s. 176.

särskilt betydelsefull karaktär.⁷⁹ Det tredje kriteriet avser den mätbara förekomsten av en särskild motivindikator. Kontentan avseende detta kriterium utgår i att ju mer frekvent en motivindikator förekommer, desto högre värde har motivindikatorn i syfte att bistå som förklaringsmodell för hur partierna agerar.⁸⁰ Det fjärde kriteriet som Hadenius presenterar, det sista kriteriet som jag avser nyttja i undersökningen, berör retoriken i hur ett motiv framförs i såväl verbalt- som skriftligt uttalat material. Här ligger vikten i att förmå sig att kunna identifiera och fastställa hur en aktör framför en viss motivindikator och om en viss motivindikator beläggs med särskild tyngd. Retoriken avser även i vilken ordning som motivindikatorerna i fråga är disponerade, det vill säga i vilken ordning de prioriteras. Är en viss motivindikator högt upp på ett partis dagordning kan denna anses vara av högre vikt än en annan motivindikator som befinner sig långt ner på partiets dagordning.⁸¹

Vilka kriterier för motivindikatorerna väger då tyngst i syfte att dra slutsatserna från? Esaiasson et. al. menar att hur värderingen av kriterierna genomförs är upp till forskarens egen förmåga att värdera materialet utifrån dess rimlighet.⁸² Även Hadenius menar att slutsatsdragningen i slutändan baseras på forskarens "känsla" och sunda förnuft.⁸³ Hadenius belyser dock att vikten för respektive kriterium är beroende av i huvudsak två aspekter, vad materialet faktiskt uttrycker och hur väl motivindikatorerna i materialet stämmer överens med agerandet eller det fattade beslutet.⁸⁴ Hadenius menar att det är av vikt att inte enbart utgå i vad som uttalas utan också i vad som de facto genomförs, hur partiet faktiskt agerar eller vilka beslut som tas.⁸⁵

⁷⁹ Hadenius. *Att belägga motiv*. s. 176-177.

⁸⁰ *Ibid.*, s. 177.

⁸¹ *Ibid.*, s. 177.

⁸² Esaiasson, et. al. *Metodpraktikan. Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. s. 341.

⁸³ Hadenius. *Att belägga motiv*. s. 149.

⁸⁴ *Ibid.*, s. 178.

⁸⁵ *Ibid.*, s. 179.

4 Empirisk genomgång

4.1 Historisk-politiskt perspektiv

Riksdagsvalet 2018 gav den rödgröna koalitionen synnerligen komplexa förutsättningar för en friktionsfri regeringsbildning. Den blocköverskridande *Decemberöverenskommelsen* som givit de rödgröna förutsättningar att nå regeringsmakten föregående mandatperiod var sedan länge överspelad.⁸⁶ Vad som däremot utgjorde en potentiell utväg för Löfven var en sakpolitiskt splittrad allians. Vid förhandlingsbordet satt Socialdemokraterna och Miljöpartiet, och allianspartierna Centerpartiet och Liberalerna. Januariavtalet som slöts innebar att Centerpartiet och Liberalerna, i utbyte mot politiskt inflytande, skulle släppa fram det rödgröna regeringsalternativet i den kommande statsministeromröstningen. I statsministeromröstningen den 18 januari 2019 röstades Stefan Löfven fram som ny statsminister sedan både Centerpartiet och Liberalerna, utöver en centerpartistisk riksdagsledamot, lagt ner sina röster och därmed accepterat Löfven och den nya regeringen.⁸⁷

I juni 2021 väcktes en misstroendeförklaring mot Stefan Löfven som efter stöd från Vänsterpartiet, med röstsiffrorna 181 för och 109 emot, resulterade i att Löfven och regeringen tvingades att avgå.⁸⁸ Med regeringen föll också Januariavtalet. Efterspelet av misstroendeförklaringen och de påföljande talmansrundorna resulterade inte i något konkret regeringsförslag från oppositionellt håll utan den 7 juli valdes istället Stefan Löfven ånyo till statsminister, efter att Liberalerna röstade nej och Vänsterpartiet avstod från att rösta.⁸⁹

⁸⁶ Bjereld, et. al. *Förhandla eller DÖ*. s. 14-16.

⁸⁷ Socialdemokraterna. Utkast till sakpolitisk överenskommelse. *Socialdemokraterna*. 2019. Voteringsprotokoll 2018/19:100. s. 1.

⁸⁸ Voteringsprotokoll 2020/21: 943. s. 1.

⁸⁹ Voteringsprotokoll 2020/21: 1037. s. 1.

4.2 Påverkan på policyprocessen

4.2.1 Liberalerna

I sin motivering till varför Liberalerna tog beslutet att ingå i Januariavtalet redogör den dåvarande partiledaren för Liberalerna Jan Björklund för en huvudsaklig aspekt som partiet tagit i beaktning i fattandet av beslutet. Björklund hävdade att Liberalerna genom Januariavtalet fått igenom en “[...] omfattande liberal reformagenda.” som garanterade partiet inflytande över policyprocessen under den kommande mandatperioden.⁹⁰ I statsministeromröstningen i januari 2019 lade Liberalerna ner sina röster och accepterade därmed den rödgröna regeringen. Eftergifterna i att släppa fram det regeringsalternativ som Liberalerna i sitt valmanifest inför riksdagsvalet 2018 tydligt betonat vikten av att byta ut, kompenseras upp genom att Liberalerna fick ett sakpolitiskt inflytande under den kommande mandatperioden.⁹¹ Motiveringen som Björklund framför utgör en explicit motivindikator då han uttryckligen hänvisar till den liberala reformagendan som garanterade partiet inflytande i policyprocessen.

Inför misstroendeomröstningen motiverade Liberalernas gruppleddare Johan Pehrson i sitt anförande Liberalernas beslut att lägga ner sina röster, och därmed inte acceptera misstroendeförklaringen, genom att Liberalerna inte skulle fälla en regering som, genom Januariavtalet, förband sig att genomföra “[...] så mycket liberal samhällsförändring som möjligt [...]”.⁹² Motivindikatorn bakom Liberalernas motiv utgick i att partiet fortsatt ville bibehålla sitt inflytande över policyprocessen, då detta var en premiss för Januariavtalets existens. Motivindikatorn vilar på det faktum att Januariavtalets utformning garanterade Liberalerna att få genomslag för flertalet liberala reformer och därför var det som Pehrson uttryckte, att

⁹⁰ Björklund, Jan; partiledare för Liberalerna. Tal på Liberalernas riksmöte i Västerås. 2019-03-09.

⁹¹ Liberalerna. Försvara friheten. Liberalernas Valmanifest. *Liberalerna*. 2018. s. 2. Liberalerna. Utkast till sakpolitisk överenskommelse. *Liberalerna*. 2019.

⁹² Voteringsprotokoll 2020/21: 943. s. 1.

Liberalerna inte skulle avsätta “[...] en regering därför att den genomför överenskommelser som Liberalerna står bakom.”⁹³

På en presskonferens direkt efter misstroendeförklaringen menade den då nytillträdde partiledaren för Liberalerna, Nyamko Sabuni, att “Förutsättningarna för att genomdriva liberal politik och Liberalernas reformagenda är bäst om Sverige, efter Januariavtalet, får en ny och borgerlig regering.”⁹⁴ En vecka efter misstroendeförklaringen menade Sabuni i ett uttalande att Liberalerna var redo att prata med samtliga partier i Riksdagen för att få igenom en borgerlig regering. Motiveringen till detta var enligt Sabuni att en liberal politik bäst skulle ske genom en borgerlig regering. Vidare menade Sabuni att detta var ett verktyg för att färdigställa de liberala reformer som Liberalerna i Januariavtalet tillsammans med Centerpartiet påtvingat Löfven.⁹⁵

I statsministeromröstningen den 7 juli röstade Liberalerna nej och stödde således inte längre den rödgröna regeringen. Johan Pehrsson hänvisade i motiveringen till att partiet nu tagit ställning i regeringsfrågan och pekade på det ställningstagande gjort av Sabuni i mars samma år. Då menade Sabuni att Liberalerna skulle gå till val på en liberal reformagenda, vilket bäst skulle genomföras av en borgerlig regering.⁹⁶

Motivindikatorerna bakom Liberalernas agerande i samband med statsministeromröstningen utgörs av partiets explicita uttalande om att partiets politik bäst skulle få gehör i en borgerlig regering, vilket skulle ge partiet ett ökat inflytande över policyprocessen i en sådan konstellation.

Påverkan på policyprocessen utgjorde såväl inledningsvis som i ett senare skede ett huvudsakligt motiv bakom Liberalernas agerande.

⁹³ Voteringsprotokoll 2020/21: 943, s. 2.

⁹⁴ Sabuni, Nyamko; partiledare för Liberalerna. Presskonferens efter misstroendeförklaringen. 2021-06-21.

⁹⁵ Sabuni, Nyamko; partiledare för Liberalerna. Intervju med SVT Nyheter. 2021-06-29.

⁹⁶ Sabuni, Nyamko; partiledare för Liberalerna. Intervju med SVT-Nyheter. 2021-03-05.

4.2.2 Vänsterpartiet

Vänsterpartiets agerande i januari 2019 kan också härledas till en strävan efter att maximera partiets inflytande och påverkan på policyprocessen. Partiet meddelade inför statsministeromröstningen att partiet inte skulle släppa fram Stefan Löfven och den rödgröna regeringskoalitionen. Motiveringen bakom beslutet utgick enligt Sjöstedt i den del i Januariavtalet som tydliggjorde att Vänsterpartiet “[...] inte kommer att ha inflytande över den politiska inriktningen i Sverige under den kommande mandatperioden.”⁹⁷ Detta menade Sjöstedt som “helt oacceptabelt” eftersom avtalets existens vilade på Vänsterpartiets mandat i omröstningen och att om Vänsterpartiet överhuvudtaget skulle stödja avtalet, var det en orimlighet att Vänsterpartiet skulle ställas utanför politiskt inflytande.⁹⁸ Sjöstedts motivering av Vänsterpartiets beslut utgör en explicit motivindikator då Sjöstedt uttryckligen uttalar avsaknaden av partiets inflytande som direkt avgörande i fråga hur partiet skulle komma att agera i regeringsfrågan.

Riktningförändringen i Vänsterpartiets inställning i regeringsfrågan uttalades i partiets beslut två dagar senare om att släppa fram den rödgröna regeringen. Beslutet utgick i den överenskommelse mellan Stefan Löfven och Jonas Sjöstedt, som den senare hänvisar till. Utifrån överenskommelsen gavs Vänsterpartiet garantier för att tidigare politiska reformer som Vänsterpartiet varit med och drivit igenom skulle beaktas även under den kommande mandatperioden.⁹⁹ Därmedelst åtnjöt Vänsterpartiet inflytande och möjlighet att påverka policyprocessen i Sverige under den kommande mandatperioden. Motiveringen bakom riktningförändringen utgör en explicit motivindikator då Sjöstedt uttryckligen motiverade partiets förändrade beslut i att partiet genom förhandling med Stefan Löfven hade fått ett ökat politiskt inflytande.

⁹⁷ Socialdemokraterna. Utkast till sakpolitisk överenskommelse. *Socialdemokraterna*. 2019.

⁹⁸ Sjöstedt, Jonas; partiledare för Vänsterpartiet. Pressträff i riksdagen den 14 januari 2019.

⁹⁹ Sveriges Riksdag. Riksdagens protokoll 2018/19:39. s. 2.

I partiets röstförklaring inför misstroendeförklaringen i juni 2021 hävdade den då nytilträdde partiledaren, Nooshi Dadgostar, att grunden för Vänsterpartiets stöd av misstroendeförklaringen låg i regeringens ambitioner att genomföra förslaget om fri hyressättning i nyproduktion. Dadgostar menade att ett genomförande av detta förslag, “[...] vore ett systemskifte i Sverige.” och tydliggjorde att det inte skulle ske med stöd av Vänsterpartiets mandat.¹⁰⁰ Det grundläggande motivet som Dadgostar framförde, att Vänsterpartiet inte skulle komma att släppa fram förslag som gick stick i stäv med partiets grundläggande värderingar, utgör en tydlig motivindikator i fråga om att maximera partiets inflytande och påverkan på policyprocessen. Detta då Vänsterpartiet uttryckligen aspirerade att minimera andra partiers påverkan på policyprocessen för att således minimera risken att policyutformningen skulle styras i en riktning som överensstämde minst med partiets egna preferenser.

Vänsterpartiets markering gav också resultat i att Centerpartiet, som varit drivande i frågan om fri hyressättning i nyproduktion efter misstroendeförklaringen backade, och samarbetspartierna strök punkten i avtalet. Således lyckades Vänsterpartiet upprätthålla sitt inflytande i policyprocessen. Att regeringen backade i frågan gav tillräckligt med incitament för Vänsterpartiet att ånyo släppa fram den rödgröna regeringen i juli 2021. Vänsterpartiets markering bekräftade partiets bärande roll i regeringssamarbetet, såväl instrumentellt som ett självändamål, vilket också skulle ge garantier för vidare inflytande och påverkan på policyprocessen.

Påverkan på policyprocessen utgjorde såväl initialt som i det senare stadiet ett motiv av avgörande karaktär bakom Vänsterpartiets agerande.

¹⁰⁰ Vänsterpartiet. Nooshi Dadgostars röstförklaring för Vänsterpartiet i misstroendeomröstning mot statsminister Stefan Löfven 21 juni 2021. *Vänsterpartiet*, 2021. s. 2.

4.3 Kontroll av regeringsmakten

4.3.1 Liberalerna

Liberalernas beslut att efter riksdagsvalet 2018 ingå i regeringssamarbetet med den rödgröna regeringskoalitionen kan med goda grunder te sig som en strävan efter att maximera sin kontroll av och insyn i regeringsmakten. Jan Björklund motiverade beslutet att ingå i Januariavtalet utifrån partiets ambitioner att inte ge Sverigedemokraterna politiskt inflytande, något som Björklund framhäver i sitt anförande inför statsministeromröstningen att,

[...] det funnits två alternativ på bordet för Liberalerna och Centerpartiet: en moderatledd regering som vilar på Sverigedemokraterna och en socialdemokratiskt ledd regering som vilar på Liberalerna och Centern.¹⁰¹

Liberalernas beslut grundades i att partiet inte ville ingå i en regering som stödde sig på Sverigedemokraternas mandat. Detta utgör en tydlig motivindikator bakom motivet att kontrollera regeringsmakten, nämligen att Liberalerna hade som en målsättning i kontroll av regeringsmakten att hindra andra partier från insyn och kontroll i den verkställande makten.

I sitt anförande inför statsministeromröstningen deklarerade Jan Björklund också, utöver partiets ambition att isolera Sverigedemokraterna från inflytande, att det hade varit Liberalerna (och Centerpartiet) som dikterat villkoren för Januariavtalets utformning. Björklund betonade samtidigt att regeringsbildningen uteslutande grundar sig i Januariavtalets existens.¹⁰² Motivindikatorn är i det här fallet tudelad, vilket utgår i Laver och Budge teoretiska modell om kontroll av regeringsmakten som antingen ett självändamål eller som ett instrumentellt verktyg.¹⁰³ Motivindikatorerna utgörs således av Liberalernas målsättning i att kontrollera regeringsmakten

¹⁰¹ Sveriges Riksdag. Riksdagens protokoll 2018/19:39. s. 5.

¹⁰² Ibid., s. 5.

¹⁰³ Budge och Laver. *Office Seeking and Policy Pursuit in Coalition Theory*. s. 490.

med syftet att isolera Sverigedemokraterna från politiskt inflytande. Därutöver även det instrumentella värdet i kontroll av regeringsmakten som Björklund också, något förstulet, framhåller i sitt anförande som tar sin form i att Liberalerna kunnat utöka sitt inflytande i policyutformningen för den kommande mandatperioden. Detta utgör visserligen snarare det ovan diskuterade målet om att maximera inflytandet i policyprocessen, men processen som Laver och Budge redogör för gör sig väl tydligt i det här fallet. Nämligen att målet om att maximera kontrollen av regeringsmakten övergår i strävan efter en sekundär målsättning så snart kontrollen av regeringsmakten är säkerställd.¹⁰⁴

Inför misstroendeförklaringen i juni 2021 meddelade Johan Pehrson i sitt anförande att Liberalerna inte skulle komma att fälla regeringen. Motiveringen som Pehrson framförde var att Liberalerna, under förutsättning att regeringskoalitionen skulle komma att genomföra reformerna som Januariavtalets parter hade kommit överens om vid avtalets utformning, inte skulle komma att fälla “[...] en regering därför att den genomför överenskommelser som Liberalerna står bakom.”¹⁰⁵

Därför avsåg Liberalerna att lägga ner sina röster och således inte acceptera misstroendeförklaringen mot Stefan Löfven. Det väsentliga i Pehrsons motivering bakom Liberalernas beslut var att partiet avsåg att hedra det avtal som slutits med regeringskoalitionen, så länge som det skedde på ömsesidig basis.¹⁰⁶ Även här får motivindikatorn en tudelad betydelse, där kontrollen av regeringsmakten å ena sidan utgör ett självändamål och å andra sidan ett instrumentellt värde. Förutsatt att regeringen skulle falla, skulle också Januariavtalet falla. På så vis skulle Liberalerna helt förlora kontrollen av regeringsmakten, något som alltså utgjorde ett självändamål för Liberalerna. Det instrumentella värdet utgår i att Januariavtalet inrymmer

¹⁰⁴ Budge och Laver. *Office Seeking and Policy Pursuit in Coalition Theory*. s. 490.

¹⁰⁵ Sveriges Riksdag. Riksdagens protokoll 2020/21:145. s. 2.

¹⁰⁶ *Ibid.*, s. 2.

liberala reformer som Liberalerna inte skulle få genomslag för under förutsättning att regeringen skulle komma att falla i misstroendeomröstningen.

Direkt efter misstroendeförklaringen valde Nyamko Sabuni att kritisera regeringsunderlagets utformning som partiet inledningsvis själva hade varit med och utformat;

Det visar sig tydligt nu att den typ av regeringsunderlag där samarbetsgemenskap bygger på att vissa partier ska isoleras håller inte. /.../ Det går inte längre att bortse från de mandat som ett parti getts av väljarna. En ny regering måste kunna samla stöd med något annat än isolering som högsta politiska idé.¹⁰⁷

Mot bakgrund av detta ter sig motivet att kontroll av regeringsmakten som självändamål, utifrån ambitionen att isolera andra partier, som överspelat och Sabuni menade att Liberalerna nu kunde samtala med samtliga borgerliga partier i riksdagen.¹⁰⁸

I den påföljande statsministeromröstningen den 7 juli 2021 meddelade Pehrsson i sitt anförande att Liberalerna, tvärtom, nu avsåg att rösta nej till Löfven som ny statsminister. Pehrsson motiverade beslutet med att partiet redan under våren tagit ställning i att Liberalerna nu eftersträvade en liberal och borgerlig regering.¹⁰⁹ Det ställningstagande som Pehrsson hänvisar till är bland annat det utspel som Nyamko Sabuni gjorde i mars samma år. Sabuni kungjorde då att Liberalerna primärt avsåg att hedra Januariavtalet och dess premisser men att partiet skulle eftersträva ett borgerligt regeringssamarbete för den kommande mandatperioden.¹¹⁰

¹⁰⁷ Sabuni, Nyamko; partiledare för Liberalerna. Presskonferens efter misstroendeförklaringen. 2021-06-21.

¹⁰⁸ Sabuni, Nyamko; partiledare för Liberalerna. Presskonferens efter misstroendeförklaringen. 2021-06-21.

¹⁰⁹ Sveriges Riksdag. Riksdagens protokoll 2020/21:152. s. 3.

¹¹⁰ Sabuni, Nyamko; partiledare för Liberalerna. Intervju med SVT Nyheter. 2021-03-05.

Pehrson hävdade härvid att Liberalerna fullgjort sin del av avtalet och att partiet nu hellre såg att en borgerlig regering skulle tillträda, en som Liberalerna helst själva skulle vara en del av.¹¹¹ Motivindikatorn som går att identifiera i Liberalernas beslut, utifrån kontroll av regeringsmakten, kan också betraktas som tudelad. Ett självändamål i att uppnå kontroll av regeringsmakten går att identifiera genom att partiet explicit uttrycker en vilja i att ingå i en presumtiv borgerlig regering, vilket indikerar Liberalernas normativa syn på regeringsmakten. Den instrumentella aspekten går i sin tur likaledes att dela upp i två beståndsdelar. Den första delen mynnar ut i Liberalernas aspiration att få igenom sin sakpolitik, vilket trots Januariavtalet, skulle få större genomslag i en borgerlig regering. Den andra delen utgörs av målet att upprätthålla den interna sammanhållningen, varför Liberalerna nu betonade vikten av partiets högersväng för att ge partiet och medlemmarna en tydligare riktlinje för partiets ställning i regeringsfrågan.

Kontroll av regeringsmakten var inledningsvis ett motiv av avgörande karaktär bakom Liberalernas agerande, och tycks i ett senare skede ha varit av oförändrad betydelse för Liberalerna.

4.3.2 Vänsterpartiet

Vänsterpartiets beslut att i ett inledande skede inte släppa fram den rödgröna regeringskoalitionen motiverades av Jonas Sjöstedt genom att hänvisa till Januariavtalets utformning.¹¹² Sjöstedts motivering avspeglas dels i kontrollen av regeringsmakten som ett grundfundament för partiets normativa syn på regeringsmakten, det vill säga att partiets egna politiska förankring utgör det mest lämpliga i fråga om hur den verkställande makten bör te sig genom att han lyfter fram Vänsterpartiets försummade maktposition. Motiveringen avspeglas även i det Sjöstedt utmålade som “[...] den allmänna högervidningen i dokumentet [läs Januariavtalet].” vilket

¹¹¹ Sveriges Riksdag. Riksdagens protokoll 2020/21:152. s. 3.

¹¹² Socialdemokraterna. Utkast till sakpolitisk överenskommelse. *Socialdemokraterna*. 2019. s. 1.

Sjöstedt beskrev som en bekymmersam aspekt.¹¹³ Sjöstedts uttalande framhäver den vikt Vänsterpartiet lägger vid att inte släppa fram borgerligt inflytande över regeringsmakten, något som tar ansats i Vänsterpartiets ideologiska grundteser.¹¹⁴ Dessutom reflekteras det instrumentella värdet i Sjöstedts motivering bakom partiets beslut, nämligen att partiet genom att inte besitta någon som helst kontroll av regeringsmakten, inte heller kan tillgodose partiets sekundära målsättningar, däribland påverkan på policyprocessen.

Två dagar senare meddelade Sjöstedt däremot i sitt anförande inför statsministeromröstningen att Vänsterpartiet redan inför riksdagsvalet 2018 hade uttryckt en önskan om att partiet ville “[...] se en regering utan borgerliga partier [...]” och att partiet “[...] därför föredrar Stefan Löfven som statsminister [...]”.¹¹⁵ Den inledande meningen i Sjöstedts anförande är tämligen iögonfallande som indikator gällande motivet bakom partiets beslut. I regeringssamarbetet ingick däremot, som bekant, två borgerliga partier. Sjöstedt hävdade dock att alternativet, en moderatledd regering med stöd av Sverigedemokraterna, var incitament nog för Vänsterpartiet att släppa fram den rödgröna regeringen.¹¹⁶ Sjöstedt motiverade partiets beslut genom att framhålla att Sverige nu skulle slippa “[...] Moderaternas iskalla klasspolitik och Sverigedemokraternas hets och rasism.” i deras “reaktionära” regeringsalternativ.¹¹⁷ Sjöstedts motivering tar tydligt avstamp i de ideologiska grundvärderingar hos Vänsterpartiet vilket tydliggörs genom Sjöstedts betoning av “klasspolitik” och “rasism”.

Det instrumentella värdet i möjligheten att kunna påverka policyprocessen åt vänster menade Sjöstedt utgjorde en central distinktion i förhållande till partiets möjlighet att påverka policyutformningen i en

¹¹³ Sjöstedt, Jonas; partiledare för Vänsterpartiet. Pressträff i riksdagen den 14 januari 2019.

¹¹⁴ Vänsterpartiet. Vänsterpartiets partiprogram. *Vänsterpartiet*. 2016. s. 6-7, 13, 21, 55-56.

¹¹⁵ Sveriges Riksdag. Riksdagens protokoll 2018/19:39. s. 2.

¹¹⁶ *Ibid.*, s. 2.

¹¹⁷ *Ibid.*, s. 2.

eventuell högerkonservativ moderatledd regering. Motivindikatorn utgår mot bakgrund av ovanstående i att Vänsterpartiet, inte ville ge möjligheten till att en av Sverigedemokraterna stödd moderatledd regering skulle bli framröstad i riksdagen och få kontroll av regeringsmakten. Motivindikatorn utgår även i en instrumentell del, nämligen att Sjöstedt påpekar att Sverige skulle få “[...] en regering som går att påverka från vänster.”.¹¹⁸ Detta indikerar Vänsterpartiets instrumentella syn på en rödgrön regering, nämligen en styrning av policyutformningen närmare Vänsterpartiets egna preferenser.

Inför misstroendeomröstningen uttalade Nooshi Dadgostar i partiets röstförklaring att Vänsterpartiet avsåg att fälla regeringen. Beslutet motiverades av Dadgostar i enlighet med det löfte Vänsterpartiet fordrat regeringen i statsministeromröstningen i januari 2019 om att fälla regeringen om ifrågavarande inte beaktade kravet på att inte genomföra förslaget om marknadshyror. Dadgostar hävdade att,

Det är svårt att se någon annan förklaring till att statsministern som regeringsbildare inte sett till att säkra sitt regeringsunderlag, i en fråga där han i två och ett halvt år har känt till det faktiska parlamentariska läget.¹¹⁹

Dadgostar syftar till att regeringen frångått den interna överenskommelsen mellan Löfven och Vänsterpartiet. Motivindikatorn går att belysa från två håll, antingen som ett självändamål eller som ett instrumentellt värde. Självändamålet i Vänsterpartiets beslut utgår i att inte släppa fram de borgerliga inslagen i Januariavtalet, det vill säga att hindra Liberalerna och Centerpartiets insyn i regeringsmakten. Det instrumentella värdet består i Vänsterpartiets preferensstyrning, nämligen att inte släppa fram reformer som står i direkt kontrast med ens egna, i huvudsak, primära preferenser.

¹¹⁸ Sveriges Riksdag. Riksdagens protokoll 2018/19:39. s. 2.

¹¹⁹ Vänsterpartiet. Nooshi Dadgostars röstförklaring för Vänsterpartiet i misstroendeomröstning mot statsminister Stefan Löfven 21 juni 2021. *Vänsterpartiet*, 2021. s. 1.

Under Almedalsveckan i juli 2021, fyra dagar innan statsministeromröstningen ägde rum, frambar Dadgostar att Vänsterpartiet inte var någon "dörrmatta" för regeringen eller att Vänsterpartiet för den delen inte skulle fungera som underlag för en högernationalistisk regering.¹²⁰ Dadgostar meddelade dock i sitt anförande inför statsministeromröstningen att Vänsterpartiet ånyo släpper fram regeringen. Dadgostars motivering ter sig aspirera mot kontroll av regeringsmakten främst utifrån två faktorer. Den första faktorn utgörs av det Dadgostar explicit uttrycker, att partiet inte tänkte släppa fram andra partiers möjlighet till inflytande över regeringsmakten genom att utgöra underlag för en "högernationalistisk regering", något som utgår i ideologiska grundvärderingar inom Vänsterpartiet.¹²¹ Den andra faktorn kan te sig som instrumentell och bygger på att regeringen tillmötesgått Vänsterpartiet i deras förbehåll för att ge sitt förtroende för regeringen, vilket Dadgostar också tydliggjorde i sitt anförande, att Vänsterpartiet skulle komma "[...] att släppa fram Stefan Löfven som statsminister när frågan om marknadshyrorna nu inte ligger på bordet."¹²²

Kontroll av regeringsmakten har varit ett genomgående motiv av avgörande karaktär bakom Vänsterpartiets agerande och återspeglas i partiets agerande såväl i ett inledande skede som i ett senare skede.

4.4 Röstmaximering

4.4.1 Liberalerna

I Jan Björklunds anförande till Riksdagen inför statsministeromröstningen i januari 2019 påpekar han att väljarna var, "[...] starkt misstänksamma mot de rödgröna partierna [...]" och att han, liksom partiet, tog "[...] risker med dagens ställningstagande."¹²³ Björklund klagade däremot att samma misstänksamhet vägde lika tungt gentemot, det han benämner som,

¹²⁰ Dadgostar, Nooshi; partiledare för Vänsterpartiet. Tal under Almedalsveckan 2021-07-04.

¹²¹ Vänsterpartiet. Vänsterpartiets partiprogram. *Vänsterpartiet*. 2016. s. 6-7, 13, 21, 55-56.

¹²² Sveriges Riksdag. Riksdagens protokoll 2020/21:152. s. 11.

¹²³ Sveriges Riksdag. Riksdagens protokoll 2018:19:39. s. 4-5.

högerextremism. Björklund motiverade därför partiets beslut genom att påtala Liberalerna som det liberala alternativet för väljarna.

Viktigare än kortsiktiga opinionsvindar är dock att ha blicken fäst på längre sikt. /.../ Syftet har alltid varit att stå upp för den liberala samhällsmodellen i med- och motvind. Det är det syftet som vägleder oss än i dag.¹²⁴

På Liberalernas riksmöte i mars 2019 menade Björklund att regeringsbildningen varit en prövning både för Sverige och för partiet, samt att partiets förtroende skulle byggas på lång sikt.¹²⁵ Motivindikatorn i fråga om Liberalernas beslut att ingå Januariavtalet och släppa fram regeringen kan initialt betraktas som en strävan efter att utvidga partiets väljarbas. Detta då partiet de facto övergav sina primära ståndpunkter som ett borgerligt parti och släppte fram en rödgrön regeringskoalition. Trots partiets ambitioner, slog detta däremot tillbaka mot partiet och väljarbasen hade enligt partiets valanalysgrupp istället enbart förskjutits, vilket framgår i en intern rapport från 2019.¹²⁶ Därefter ter sig Liberalernas ambition att maximera partiets röster ha intagit en sekundär betydelse för partiet och det minskade väljarstödet som därefter präglat partiet tyder snarare på att avståndet mellan parti och väljare enbart växt.

I samband med att Liberalernas partiråd i mars 2021 beslutat om den nya partilinjen att eftersträva en borgerlig regering menade Nyamko Sabuni att, "Det som är viktigast för väljarna är det som vi ska fokusera på och sedan att vi ser till att vi har ett tydligt besked till väljarna."¹²⁷ Sabuni uttryckte också, i samband med att partiet endast fått 2,5% i SCB:s

¹²⁴ Björklund, Jan; partiledare för Liberalerna. Tal på Liberalernas riksmöte i Västerås 2019. 2019-03-09.

¹²⁵ Björklund, Jan; partiledare för Liberalerna. Tal på Liberalernas riksmöte i Västerås 2019. 2019-03-09.

¹²⁶ Liberalerna. Med sikte på framtiden Rapport från Liberalernas Valanalysgrupp om valet 2018. Stockholm: Liberalerna, 2019. s. 61-62.

¹²⁷ Sabuni, Nyamko; partiledare för Liberalerna. Intervju med Expressen. 2021-03-28.

partisympatiundersökning i maj 2021, att partiets väljarstöd måste byggas på förtroende för att partiet står fast vid sina löften.¹²⁸ Sabuni framför att det väsentliga i partiets verksamhet är att tillgodose väljarnas behov, vilket utgör en explicit motivindikator för röstmaximering som ett motiv bakom partiets agerande. Partiets ekonomiskpolitiska talesperson Mats Persson menade också att Liberalerna tydliggjort för väljarna om partiets ambitioner, “[...] vi har ju tydligt sagt till väljarna att vi i nästa val ska gå till val på att vi vill se en liberal och borgerlig regering.”¹²⁹ Trots detta släppte Liberalerna inte fram misstroendeförklaringen mot Löfven, vilket påvisar att partiet inte agerade i enlighet med de motiveringar som partiet gett besked om till väljarna.

I Sabunis tal under Almedalsveckan 2021 betonade hon vikten av att samtala med samtliga partier och inte “underkänna” de närmare 30% av rösterna som gått till Sverigedemokraterna respektive Vänsterpartiet.¹³⁰ Motiveringen bakom partiets beslut framfördes av Johan Pehrson i dennes anförande inför statsministeromröstningen, att Liberalerna utgör en garant för “liberala värden” som enligt Pehrson utgör grunden för all regeringspolitik som Liberalerna kan vara en del av.¹³¹ Motivindikatorn bakom Liberalernas beslut att inte släppa fram Löfven på nytt låg huvudsakligen i att partiet under våren insett att de förändringar i väljarkåren som skett inte varit till gagn för partiet. Tvärtom visade sig Liberalernas otydliga roll som mittenparti vara svårt för väljarnas förtroende. Därav pekar Liberalernas förändrade agerande på att partiet istället eftersträvat att återta

¹²⁸ Sabuni, Nyamko; partiledare för Liberalerna. Intervju med SVT-Nyheter. 2021-06-03. Statistiska Centralbyrån. Partisympatiundersökning maj 2021. *Statistiska Centralbyrån*. 2021. s. 4.

¹²⁹ Persson, Mats; ekonomiskpolitisk talesperson för Liberalerna. Intervju med Sveriges Radio P1. 2021-06-21.

¹³⁰ Sabuni, Nyamko; partiledare för Liberalerna. Tal under Almedalsveckan 2021. 2021-07-05.

¹³¹ Sveriges Riksdag. Riksdagens protokoll 2020/21:152. s. 3.

de väljare som partiet förlorat, genom att framhäva sig som ett tydligt liberalt alternativ.

Röstmaximering utgjorde inledningsvis inte ett huvudsakligt motiv bakom Liberalernas agerande, men ter sig i samband med misstroendeförklaringen ha fått ett någorlunda större fokus.

4.4.2 Vänsterpartiet

Jonas Sjöstedt hänvisar i sitt anförande inför statsministeromröstningen den 16 januari 2019 till att “[partiet] representerar en halv miljon väljare [...]” gällande frågan om varför Vänsterpartiet skulle lägga ner rösterna och acceptera den rödgröna regeringen.¹³² Motiveringen var att Vänsterpartiet inte ville gå emot sina väljare genom att rösta nej till den rödgröna regeringen och således riskera att ett högerkonservativt regeringsalternativ skulle kunna komma att röstas fram. Tillsammans med misstroendelöftet som Sjöstedt gav regeringen menade han att Vänsterpartiet skulle komma att agera som “vänsteropposition” och stoppa det han menade vara, avtalets “högerförslag”. Sjöstedt hänvisade med detta till väljarstödet i form av “[...] fackföreningsrörelsen, hyresgäströrelsen, feminister och klimataktivister.”¹³³ Här baserar Sjöstedt tydligt sin motivering på stödet av väljarkåren och att Vänsterpartiet företräder sina väljare som deras primära åtagande. Detta utgör en motivindikator i fråga Vänsterpartiets målsättning om röstmaximering och utgår i att partiet motiverar sin politik med avstamp i väljarkåren i syfte att nå ut till så många som möjligt.

I Vänsterpartiets röstförklaring inför misstroendeomröstningen mot Stefan Löfven meddelade Nooshi Dadgostar att Vänsterpartiet avsåg att rösta för misstroendeförklaringen. I sin huvudsakliga motivering utgår Dadgostar i Vänsterpartiets val också som en ansvarsfråga, där Vänsterpartiet ser ett

¹³² Sveriges Riksdag. Riksdagens protokoll 2018/19:39. s. 1.

¹³³ Vänsterpartiet. Vänsterpartiet röstar gult med misstroendelöfte. *Vänsterpartiet*. 2019.

ansvar “[...] som ett parti på löntagarnas och hyresgästernas sida [...]”.¹³⁴ I röstförklaringen tar Dadgostar ett tydligt avstamp i stödet från väljarkåren när hon belyser att partiet står upp för hyresgäster och den svenska modellen, ideal som hon hävdar att Socialdemokraterna har övergett, vilket utgör en framträdande indikator bakom partiets strävan efter röstmaximering.¹³⁵

Nooshi Dadgostars anförande inför statsministeromröstningen betonades av ett fokus på väljarkåren. Vikten, menade hon, låg på att partiet driver väljarnas sak och poängterade även att mandatet enbart var “[...] till låns av dem vi är satta att representera.”¹³⁶ Dadgostar lät dock meddela att Vänsterpartiet, med bakgrund i att regeringen hade backat i frågan kring fri hyressättning i nyproduktion, återigen skulle komma att släppa fram Stefan Löfven som statsminister. Dadgostar framför även i anförandet att Stefan Löfven och regeringens förhållningssätt gentemot regeringsunderlaget, där Vänsterpartiets mandat ingick, “[...] saknar respekt för den demokratiska andan och väljarna.”¹³⁷

Vänsterpartiets agerande kan i samband med statsministeromröstningen i juli 2021 betraktas som en väljarstrategisk beräkning. Vänsterpartiet skulle kunna förvänta sig, likt i de termer som Sjöstedt uttryckte, utgöra alternativet för en vänsterregering när Socialdemokraterna tappat sin “ideologiska kompass” och således överta röster från Socialdemokraterna i ett sådant scenario.¹³⁸ Att Vänsterpartiet stod på sig i en fråga av en så pass betungande ideologisk karaktär, som fri hyressättning i nyproduktion utgjorde för Vänsterpartiet, i kombination med Dadgostars fokus på att inkludera väljarkåren i motiveringarna bakom partiets beslut, signalerade partiets ambition att axla rollen som ett tydligt

¹³⁴ Vänsterpartiet. Nooshi Dadgostars röstförklaring för Vänsterpartiet i misstroendeomröstning mot statsminister Stefan Löfven 21 juni 2021. *Vänsterpartiet*, 2021. s. 2.

¹³⁵ *Ibid.*, s. 1.

¹³⁶ Sveriges Riksdag. Riksdagens protokoll 2020/21:145. s. 11.

¹³⁷ *Ibid.*, s. 11.

¹³⁸ Vänsterpartiet. Vänsterpartiet röstar gult med misstroendelöfte. *Vänsterpartiet*. 2019.

vänsteralternativ inför väljarna. Detta framkommer också i partistyrelsens förslag inför Vänsterpartiets kongress hösten 2020, att ambitionen vid varje val ligger i att, “[...] maximera antalet röster på Vänsterpartiet.”¹³⁹

Att Vänsterpartiet knyter an sina ställningstaganden till ett fokus på väljarkåren är ett återkommande inslag i partiets retorik. I kombination med att det även uttrycks explicit av partiet, påvisas vikten av röstmaximering som ett betydande motiv bakom Vänsterpartiets förändrade inställning till de olika regeringsalternativen.

Röstmaximering har genomgående varit ett tydligt avgörande motiv för Vänsterpartiet vilket har återspeglats i partiets fokus på väljarkåren utifrån de båda skeden som undersökningen har behandlat.

4.5 Sammanhållning inom partiorganisationen

4.5.1 Liberalerna

Januariavtalet och Liberalernas inställning till regeringsalternativen innebar stora påfrestningar inom Liberalernas partiorganisation. Den fundamentala skiljelinjen inom partiet gällde partiets handlingslinje i regeringsfrågan och utgjordes såsom Nyamko Sabuni förklarade av, “[...] de som vill lämna Januariavtalet omedelbart och de som vill öppna för ett djupare samarbete med nuvarande regering.”¹⁴⁰ Jan Björklund uppmärksammade också den interna kritiken från partimedlemmar som ifrågasatte varför Liberalerna aktivt tillät Socialdemokraterna att fortsätta regera.¹⁴¹ På Liberalernas riksmöte i mars 2019 beskriver Björklund i sitt tal att “Regeringsbildningen var en prövning för Sverige, men också en prövning för vårt parti” och i sitt anförande inför statsministeromröstningen i januari 2019 påpekar han att partimedlemmarna var, “[...] starkt misstänksamma mot de rödgröna

¹³⁹ Vänsterpartiet. Partistyrelsens förslag till strategidokument inför Vänsterpartiets kongress 2020. *Vänsterpartiet*. s. 2.

¹⁴⁰ Sabuni, Nyamko; partiledare för Liberalerna. Inledande tal inför Liberalernas partiråd 28 mars 2021. 2021.

¹⁴¹ Ekström, Anna och Hultman, Alexander. Jan Björklund (L) slutar som partiledare i höst. *Göteborgs-Posten*. 2019-02-07.

partierna [...]”.¹⁴² Björklund vidmakthöll däremot den motivering som han tidigare hade gett, nämligen att alternativet, att stödja sig på Sverigedemokraterna hade, om än, mindre förankring inom partiet utifrån grundläggande ideologiska värderingar.

I sitt tal i Almedalen 2019 menade Sabuni att “Motsättningarna inom partiet har tillåtits gå långt och läkeprocessen blir varken kort eller lätt.”¹⁴³ Motsättningarna inom partiet uppmärksammar även Sabuni i sitt öppningstal inför Liberalernas partiråd i mars 2021 där hon påpekar vetskapen av de skiljaktigheter som fanns inom partiet, vilka berörde partiets linje avseende förhållandet till Sverigedemokraterna och partiets hållning i regeringsfrågan. Samtidigt betonar hon vikten av argumentation och att beslutet som tas måste genomföras tillsammans.

Partiombud, jag har full respekt för att ombuden på detta partiråd kan landa i olika slutsatser om hur vi bäst uppnår det. Men låt oss med hänsyn till varandra lyfta fram våra bästa argument för och emot de olika vägvalen. Sen måste vi fatta ett beslut som vi därefter genomför tillsammans.¹⁴⁴

På partirådet låg huvudfokuset på hur partiet skulle förhålla sig i regeringsfrågan. Partistyrelsens linje utgick i att Liberalerna skulle eftersträva en borgerlig regering och “[...] i sakfrågor söka samsyn med riksdagens alla partier.” för att uppnå en sådan konstellation.¹⁴⁵ Den oppositionella linjen i partiet utgick däremot i att partiet inte skulle ingå i en regering som var beroende av stöd från Sverigedemokraterna. Jan Jönsson, ledamot i Liberalernas partistyrelse och representant för den oppositionella

¹⁴² Björklund, Jan; partiledare för Liberalerna. Tal på Liberalernas riksmöte i Västerås. 2019-03-09.

Sveriges Riksdag. Riksdagens protokoll 2018:19:39. s. 4-5.

¹⁴³ Sabuni, Nyamko; partiledare för Liberalerna. Tal i Almedalen 2019. 2019-07-03.

¹⁴⁴ Sabuni, Nyamko; partiledare för Liberalerna. Inledande tal inför Liberalernas partiråd. 2021-03-28.

¹⁴⁵ Liberalerna. Protokoll fört vid Liberalernas partiråd 28 mars 2021. *Liberalerna*. 2021. s. 3.

sidan, hävdade, bland andra, att ett samarbete med Sverigedemokraterna skulle utgöra såväl ett ideologiskt som strategiskt misstag för Liberalerna. Samtidigt menade Jönsson med flera att det inte skulle vara aktuellt för Liberalerna att ingå en överenskommelse likt Januariavtalet.¹⁴⁶

I omröstningen som följde vann partistyrelsens linje med röstsiffrorna 59-31 vilket innebar att Liberalernas officiella linje nu utgick i att söka ett borgerligt samarbete, oavsett om det krävde stöd från Sverigedemokraterna.¹⁴⁷ Sabuni uttryckte vikten av att partiet nu hade en tydlig linje för sitt handlingsprogram i regeringsfrågan, “Det är bra för partiet att vi har fattat ett beslut som är ett tydligt besked till väljarna att vi går till val på liberal politik.”¹⁴⁸

Sabuni menade vidare att när partiet fattat beslut så “[...] sluter vi upp och så fortsätter vi att jobba framåt.”¹⁴⁹ Sabuni betonar återigen vikten av den gemensamma verksamheten inom partiet vilket indikerar att sammanhållning inom partiorganisationen, som ett bakomliggande motiv till en viss utsträckning har påverkat partiet i sitt beslutsfattande. Vikten av motivet kan däremot diskuteras då Liberalerna de facto ända sedan Januariavtalets tillkomst har präglats av just interna splittringar som följd av partiets otydliga linje i regeringsfrågan.

Kort efter det att beslutet hade fattats på partirådet uppstod direkt intern kritik mot beslutet. Kritiken grundade sig i att partiet i en borgerlig regering skulle vara beroende av stödet från ett “nationalpopulistiskt parti”.¹⁵⁰ Även den tidigare partiledaren för Liberalerna, Bengt Westerberg, kritiserade den nya partilinjen i regeringsfrågan. Westerberg menade att

¹⁴⁶ Liberalerna. Protokoll fört vid Liberalernas partiråd 28 mars 2021. *Liberalerna*. 2021. s. 3.

¹⁴⁷ *Ibid.*, s. 4.

¹⁴⁸ Sabuni, Nyamko; partiledare för Liberalerna. Intervju med Expressen. 2021-03-28.

¹⁴⁹ Sabuni, Nyamko; partiledare för Liberalerna. Intervju med Expressen. 2021-03-28.

¹⁵⁰ Mellgren, Fredrik. Sabuni får skarp intern kritik: “Beroende av SD”. *Svenska Dagbladet*. 2021-03-05.

partiet skulle komma att tappa en stor del av väljarkåren om man valde att stödja sig på Sverigedemokraterna.¹⁵¹

Liberalerna har sedan dess att partiet ingick i Januariavtalet genomgått prövningar av den interna sammanhållningen. Störst intern uppmärksamhet har riktats till frågan om partiets linje i regeringsfrågan. Där har den tydligaste skiljelinjen framträtt mellan synen på Liberalernas förhållande till Sverigedemokraterna. Både Björklund och Sabuni har uppmärksammat de interna splittringarna inom partiet, och retoriken har kretsat kring vikten av tydlighet i partiets linje och en gemensam bas för uppslutning, som återkommande motivindikatorer i Liberalernas resonemang kring sammanhållningen inom partiorganisationen.

Den interna sammanhållningen tycks i ett inledande skede inte ha haft någon central betydelse för Liberalerna. I ett senare skede tycks indicier för ett ökat fokus på den interna sammanhållningen däremot ha blivit mer omfattande och den interna sammanhållningen som motiv bakom partiets agerande tycks ha intagit en mer avgörande betydelse.

4.5.2 Vänsterpartiet

Vänsterpartiets beslut att rösta för misstroendeförklaringen mot regeringen var helt i enlighet med partiets linje, och det löfte partiet gett regeringen två och ett halvt år tidigare. Vänsterpartiet hade i motiveringen av misstroendeförklaringen frågan om fri hyressättning i nyproduktion som främsta politiska incitament till att rösta ner regeringen. Partiet utgick också i det misstroendelöfte som Jonas Sjöstedt framhöll som garanti gentemot regeringens planer på att genomföra reformer i arbetsrätten samt fri hyressättning i nyproduktion.

Att Vänsterpartiet sedan valde att släppa fram den rödgröna regeringen på nytt gick även det i enlighet med partiets linje. Den

¹⁵¹ Persson, Ida. Tidigare L-topparna riktar hård kritik mot Sabuni. *SVT-Nyheter*. 2021-03-19.

huvudsakliga motiveringen var att partiet inte avsåg att släppa fram ett borgerligt regeringsalternativ som stödde sig på Sverigedemokraternas mandat. Motiveringen går att härleda till grundläggande ideologiska värden inom Vänsterpartiet som i huvudsak styr Vänsterpartiets agerande, något som också avspeglas i deras partiprogram.¹⁵²

Vänsterpartiet avvek inte sin primära ståndpunkt om att aktivt fälla regeringen i frågan om fri hyressättning i nyproduktion, liksom att partiet inte heller avvek partilinjen i fråga om statsministeromröstningarna, både innan som såväl efter misstroendeförklaringen. Motiveringarna genomsyrades vid båda tillfällena av de grundläggande ideologiska ståndpunkterna hos Vänsterpartiet att varken ge sitt stöd till, eller öppna upp möjligheterna för, en borgerlig regering vars befintlighet vilade på stöd från Sverigedemokraterna.¹⁵³

Vänsterpartiets ideologiska medvetenhet har genomgående genomsyrat partiets agerande vilket indikerar att partiet i en hög grad givit preferens åt den interna sammanhållningen och att detta varit ett avgörande motiv bakom partiets agerande.

5 Slutsatser

En generell slutsats är i likhet med vad tidigare forskning konstaterar att motiven inte egenhändigt avgör hur partierna agerar utan snarare att de olika motiven tillsammans påverkar partiernas agerande och beslutsfattande. Visserligen hör det också till att poängtera att de olika motiven verkar i olika omfattning och har varierande betydelse för respektive parti. Detta är något som den tidigare forskningen på området också fastställer. Motiven bakom respektive partis agerande går således att härleda till hur partierna rangordnar sina målsättningar.

¹⁵² Vänsterpartiet. Vänsterpartiets partiprogram. *Vänsterpartiet*. 2016. s. 6-7, 13, 21, 55-56.

¹⁵³ *Ibid.*, s. 6-7, 13, 21, 55-56.

5.1 Liberalerna

Modellen om påverkan på policyprocessen får stort genomslag i fråga om Liberalernas förändrade inställning till regeringsalternativen. Liberalernas fokus på liberal reformpolitik genomsyrade partiets agerande genomgående i fråga om att ingå Januariavtalet samt att inte släppa fram misstroendeförklaringen som riktades mot regeringen. Liberalernas förändrade inställning under våren 2021 då partiets önskan om en borgerlig regering aviserades, motiverades även utifrån partiets möjligheter att därigenom få större genomslag för liberala reformer. Således utgör påverkan på policyprocessen en relevant förklaringsmodell bakom partiets förändrade inställning till regeringsalternativen.

Liberalernas beslut att ingå Januariavtalet för att isolera Sverigedemokraterna från politiskt inflytande påvisar partiets normativa syn på regeringsmakten som ett självändamål. Agerandet indikerar även partiets syn på regeringsmakten som instrumentellt, ett medel för att nå partiets sekundära målsättningar. Utformningen av avtalet och grunden för regeringsunderlaget kom senare att kritiseras av Nyamko Sabuni och kontroll av regeringsmakten genom isolering övergick till en normativ strävan att själva ingå i en borgerlig regering. Synen på regeringsmakten som instrumentell låg till grund för partiets förändrade inställning då Liberalerna såg större möjligheter för genomslag för liberala reformer i en moderatledd regering.

Liberalernas initiala eftersträvan att utvidga partiets väljarbas resulterade enbart i att väljarbasen försköts och röstmaximering intog därefter en sekundär betydelse för partiet. Partiets fokus på väljarkåren intensifierades framåt våren 2021 med en väsentlig distinktion i hur partiet motiverat sitt agerande, mot hur de faktiskt agerat. Liberalerna hänvisar i sina motiveringar till partiets väljarkår, men partiets agerande indikerar dock att avståndet till väljarkåren snarare växt, vilket tydliggjordes då partiet inte släppte fram misstroendeförklaringen mot Stefan Löfven. Därav är

röstmaximering som motiv enbart endels applicerbart som förklaringsmodell för Liberalernas förändrade inställning.

Liberalernas fokus på den interna sammanhållningen utgör också en aspekt i partiets förändrade inställning till regeringsalternativen. Partiet präglades redan från Januariavtalets iscensättande av interna splittringar som partiet därefter haft svårt att komma till rätta med, vilket genererat en otydlig riktning i partiets handlingslinje. Detta indikerar att motivet initialt haft en marginell betydelse för Liberalerna. Partiet började däremot under våren 2021 att rikta större fokus på den interna sammanhållningen i syfte att finna en gemensam hållning i regeringsfrågan vilket således kan förklara partiets förändrade inställning till regeringsalternativen.

5.2 Vänsterpartiet

Policyutformning är ett återkommande begrepp i motiveringarna bakom Vänsterpartiets agerande. Såväl i det inledande skedet, där frånvaron av sakpolitiskt inflytande låg som grund för partiets agerande, följdes även fokuset på policyutformningen upp i partiets agerande i de senare omröstningarna. Här kan Vänsterpartiets agerande delas upp i två huvudsakliga beståndsdelar, partiets ambitioner att framföra sin egen politik och få garantier och gehör för egna reformer, samt partiets ambitioner att förhindra borgerliga inslag i policyprocessen. Dessa låg genomgående till grund för partiets agerande och påverkan på policyprocessen som motiv får således stort genomslag i att förklara Vänsterpartiets förändrade inställning till regeringsalternativen.

Kontrollen av regeringsmakten framträder genomgående som ett normativt självändamål i Vänsterpartiets ambition att inte ge högerkonservativa regeringsalternativ möjligheten att bli framröstade. Även en syn på regeringsmakten som instrumentell framförs i partiets motiveringar, vilka främst återspeglar partiets strävan efter att förhindra borgerliga inslag i policyprocessen. Förändringen i partiets inställning kan härledas till kontrollen av regeringsmakten både som självändamål och som

ett instrumentellt verktyg. Detta då partiet i misstroendeomröstningen markerade mot borgerliga inslag i policyprocessen för att sedan lyfta fram det rödgröna regeringsalternativet som bäst lämpat, både för Vänsterpartiets grundtes att varken direkt eller indirekt stödja ett högerkonservativt regeringsalternativ samt för partiets egen reformagenda.

Röstmaximering har genomgående spelat en väsentlig roll för Vänsterpartiets agerande. Fokuset på partiets väljarkår har präglat partiets motiveringar i beslutsfattandet och motivet har således en tydlig koppling till partiets agerande. Vänsterpartiets förändrade inställning kan, i likhet med vad Teorell et. al. diskuterar, ses som en väljarstrategisk beräkning där partiets fokus på väljarkåren indikerar att partiet hade en ambition i att tydligt utgöra ett vänsteralternativ i förhållande till Socialdemokraterna, vilket skulle uppnås förutsatt att partiet stod fast vid sina ideologiska grundvärderingar. Detta var något som Dadgostar bland annat kritiserade Stefan Löfven och Socialdemokraterna för att ha övergivit.

Den interna sammanhållningen har i Vänsterpartiets fall vägt tungt som förklaringsmodell för partiets förändrade inställning till de olika regeringsalternativen. Partiet har genomgående stått fast vid en motivering att varken direkt eller indirekt ge stöd åt en högerkonservativ regering med stöd av Sverigedemokraterna, vilket går att härleda till partiets ideologiska grundvärderingar. Detta indikerar att den interna sammanhållningen spelat en avgörande roll för partiet och partiets förändrade inställning kan således förklaras som att partiet utefter yttre omständigheter låtit den interna sammanhållningen spelat en avgörande roll för partiets agerande.

5.3 Sammanfattande slutsatser gentemot tidigare forskning

I likhet med vad tidigare forskningen presenterar visar denna undersökning att det inte enbart finns ett enskilt motiv bakom partiernas agerande. Det är snarare flera olika motiv som spelar in i varför partierna väljer att agera på ett särskilt sätt. Olika motiv prioriteras däremot olika för respektive parti, vilket gör att en mer generell slutsats än så är svår att dra. Vad som däremot går att

generalisera är det antagande som både Lewin och Tsebelis gör, vilket jag nämner under grundläggande teoretiska antaganden, nämligen att de politiska aktörerna är rationella varelser som eftersträvar att maximera sin egennytt. Denna maximering av partiernas egennytt ter sig däremot olika utifrån partiernas förutsättningar och således ser också motiven bakom partiernas agerande också olika ut. En eventuell vidareutveckling av forskningsområdet skulle kunna göras i den riktningen, nämligen att utröna hur de teoretiska antagandena kan appliceras som förklaringsmodeller till aktörers förändrade inställning i specifika politiska frågor.

6 Bibliografi

Badersten, Björn och Gustavsson, Jakob. *Vad är statsvetenskap?*. 2:a uppl. Lund: Studentlitteratur AB, 2016.

Bjereld, Ulf, Eriksson, Karin och Hinnfors, Johan. *Förhandla eller DÖ*. 1:a uppl. Stockholm: Atlas, 2015.

Björklund, Jan; partiledare för Liberalerna. Tal på Liberalernas riksmöte i Västerås. 2019-03-09.

<https://www.liberalerna.se/nyheter/tal-av-jan-bjorklund-liberalernas-riksmote-i-vasteras>

(Hämtad 2021-12-06).

Boréus, Kristina och Bergström, Göran. Samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys. I *Textens mening och makt*, Boréus, Kristina, Bergström, Göran. (red.), 17-45. 4:e uppl. Lund: Studentlitteratur AB, 2018.

Bretzer, Ylva Norén. *Sveriges politiska system*. 2:a. uppl. Lund: Studentlitteratur AB, 2014.

Budge, Ian och Laver, Michael. Office Seeking and Policy Pursuit in Coalition Theory. *Legislative Studies Quarterly*. Vol. 11, nr. 4, 1986; 485-506.

Bäck, Hanna. *Explaining Coalitions*. 1:a. uppl. Uppsala: Uppsala Universitet, 2003.

Dadgostar, Nooshi; partiledare för Vänsterpartiet. Tal under Almedalsveckan 2021-07-04.

<https://almedalsveckan.info/2097>

(Hämtad 2021-12-05).

De Swaan, Abram. *Coalition Theories and Cabinet Formation*. 1:a. uppl. Amsterdam: Elsevier, 1973.

Downs, Anthony. *An Economic Theory of Democracy*. 1:a uppl. New York: Harper & Row Publishers, 1957.

Ekström, Anna och Hultman, Alexander. Jan Björklund (L) slutar som partiledare i höst. *Göteborgs-Posten*. 2019-02-07.

<https://www.gp.se/nyheter/sverige/jan-bj%C3%B6rklund-l-slutar-som-partiledare-1.13048260>

(Hämtad 2021-12-06).

Esaiasson, Peter, Gilljam, Mikael Oscarsson, Henrik och Wängnerud, Lena. *Metodpraktikan. Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. 5:e. uppl. Visby: Norstedts Juridik, 2010.

Hadenius, Axel. Att belägga motiv. I *Tre studier i politiskt beslutsfattande*, Hadenius, Axel, Henning, Roger och Holmström, Barry (red.). 148-183. 1:a. uppl. Uppsala: Statsvetenskapliga föreningen, 1984.

Hindmoor, Andrew och Taylor, Brad. Rational Choice. I *Theory and methods in political science*, Lowndes, Vivien, Marsh, David och Stoker, Gerry (red.). 39-53. 4th. edition. London: Palgrave, 2018.

Jensen, Henrik. *Weber and Durkheim A Methodological Comparison*. New York: Routledge, 2012. E-bok.

Laver, Michael och Schofield, Norman. *Multiparty Government*. 2:a. uppl. Ann Arbor: The University of Michigan Press, 1998.

Lewin, Leif. *Ideologi och Strategi*. 5:e. uppl. Lund: Studentlitteratur AB, 2002.

Liberalerna. Försvara friheten. 2018 års vägval för Sverige och Europa. Liberalernas Valmanifest. *Liberalerna*. 2018.
<https://www.liberalerna.se/wp-content/uploads/valmanifest.pdf>
(Hämtad 2021-12-04).

Liberalerna. Med sikte på framtiden Rapport från Liberalernas Valanalysgrupp om valet 2018. Stockholm: Liberalerna, 2019.
<https://www.liberalerna.se/wp-content/uploads/1902-valanalys-1.pdf>
(Hämtad 2021-12-06).

Liberalerna. Protokoll fört vid Liberalernas partiråd 28 mars 2021. *Liberalerna*. 2021.
<https://www.liberalerna.se/wp-content/uploads/partirad-2021-protokoll.pdf>
(Hämtad 2021-12-06).

Liberalerna. Utkast till sakpolitisk överenskommelse. *Liberalerna*. 2019.
<https://www.liberalerna.se/wp-content/uploads/utkast-till-sakpolitisk-occ88k-s-c-l-mp.pdf>
(Hämtad 2021-11-12).

Mellgren, Fredrik. Sabuni får skarp intern kritik: "Beroende av SD". *Svenska Dagbladet*. 2021-03-05.

<https://www.svd.se/sabuni-far-skarp-intern-kritik-beroende-av-sd>

(Hämtad 2021-12-06).

Persson, Ida. Tidigare L-topparna riktar hård kritik mot Sabuni. *SVT-Nyheter*. 2021-03-19.

<https://www.svt.se/nyheter/inrikes/tidigare-l-topparna-riktar-hard-kritik-mot-sabuni>

(Hämtad 2021-12-06).

Persson, Mats; ekonomiskpolitisk talesperson för Liberalerna. Intervju med Sveriges Radio P1. 2021-06-21.

<https://sverigesradio.se/artikel/vilken-sorts-regering-vill-liberalerna-ha>

(Hämtad 2021-12-13).

Riker, William H. *The theory of political coalitions*. 1:a. uppl. New Haven: Yale University Press, 1962.

Sabuni, Nyamko; partiledare för Liberalerna. Inledande tal inför Liberalernas partiråd 28 mars 2021. 2021.

<https://www.liberalerna.se/nyamko-sabunis-tal-pa-partiradet-2021>

(Hämtad 2021-12-06).

Sabuni, Nyamko; partiledare för Liberalerna. Intervju med Expressen. 2021-03-28.

<https://www.expressen.se/nyheter/liberalerna-valjer-vag-sd-stod-eller-lofven/>

(Hämtad 2021-12-12).

Sabuni, Nyamko; partiledare för Liberalerna. Intervju med SVT-Nyheter. 2021-03-05.

<https://www.svt.se/nyheter/inrikes/svt-erfar-liberalerna-vill-se-borgerlig-regering-efter-2022>

(Hämtad 2021-12-05).

Sabuni, Nyamko; partiledare för Liberalerna. Intervju med SVT-Nyheter. 2021-06-03.

<https://www.svt.se/nyheter/inrikes/nyamko-sabuni-1>

(Hämtad 2021-12-07).

Sabuni, Nyamko; partiledare för Liberalerna. Intervju med SVT Nyheter. 2021-06-29.

<https://www.svt.se/nyheter/video/31755570-sabuni-om-den-gamla-januarigruppen-fick-underkant>

(Hämtad 2021-12-05).

Sabuni, Nyamko; partiledare för Liberalerna. Presskonferens efter misstroendeförklaringen. 2021-06-21.

<https://www.liberalerna.se/liberalerna/21-juni/liberalernas-presskonferens-21-juni-1210>

(Hämtad 2021-12-13).

Sabuni, Nyamko; partiledare för Liberalerna. Tal i Almedalen 2019. 2019-07-03.

<https://www.liberalerna.se/nyamko-sabunis-almedals-tal-19>

(Hämtad 2021-12-04).

Sabuni, Nyamko; partiledare för Liberalerna. Tal under Almedalsveckan 2021. 2021-07-05.

<https://www.liberalerna.se/nyamko-sabunis-almedals-tal-21>

(Hämtad 2021-12-04).

Sjöblom, Gunnar. *Party strategies in a multiparty system*. 1:a uppl. Lund: Studentlitteratur AB, 1968.

Sjöstedt, Jonas; partiledare för Vänsterpartiet. Pressträff i riksdagen den 14 januari 2019. Expressen TV. (2019, 14 januari). *Jonas Sjöstedts besked om Stefan Löfven*. [Video]. YouTube.

https://youtu.be/KWnXc29X_EI

(Hämtad 2021-12-11).

Socialdemokraterna. Utkast till sakpolitisk överenskommelse.

Socialdemokraterna. 2019.

<https://www.socialdemokraterna.se/download/18.1f5c787116e356cdd25a4c/1573213453963/Januariavtalet.pdf>

(Hämtad 2021-11-12).

Statistiska Centralbyrån. Partisymptatiundersökning maj 2021. *Statistiska Centralbyrån*. 2021.

https://www.scb.se/contentassets/52436aaf20f44fe4be22c788364cf4f3/me0201_2021m05_br_me60br2101.pdf

(Hämtad 2021-12-04).

Strøm, Kaare. Minority Governments in Parliamentary Democracies. *Comparative politics studies*. Vol. 17, nr. 2, 1984: 199-227.

Strøm, Kaare och Müller, Wolfgang C. Conclusions. I *Policy, Office, or Votes?*, Strøm, Kaare och Müller, Wolfgang C (red.). 279-309. 1:a. uppl. Cambridge: Cambridge University Press, 1999.

Strøm, Kaare och Müller, Wolfgang C. Political parties and hard choices. I *Policy, Office, or Votes?*, Strøm, Kaare och Müller, Wolfgang C (red.). 1-35. 1:a. uppl. Cambridge: Cambridge University Press, 1999.

Sveriges Riksdag. Riksdagens protokoll 2018/19:39. *Prövning av förslag till statsminister*.

<https://data.riksdagen.se/fil/26FD6245-9241-47F0-8BEB-4CD694E34A52>
(Hämtad 2021-12-04).

Sveriges Riksdag. Riksdagens protokoll 2020/21:145. *Prövning av yrkande om misstroendeförklaring mot statsminister Stefan Löfven (S)*.

<https://data.riksdagen.se/fil/71A7C402-A211-4342-BF83-4A3F23C18591>
(Hämtad 2021-12-04).

Sveriges Riksdag. Riksdagens protokoll 2020/21:152. *Prövning av förslag till statsminister*.

<https://data.riksdagen.se/fil/1B5EA484-5800-418A-84B2-1CD3CA3BF878>
(Hämtad 2021-12-04).

Sveriges Riksdag. Voteringsprotokoll 2020/21:1037. *Prövning av förslag till statsminister*.

<https://www.riksdagen.se/globalassets/01.-aktuellt/20210707-voteringsresultat.pdf>
(Hämtad 2021-11-23).

Sveriges Riksdag. Voteringsprotokoll 2020/21:943. *Prövning av yrkande om misstroendeförklaring mot statsminister Stefan Löfven (S)*.

<https://www.riksdagen.se/globalassets/210621-voteringsresultat-misstroende.pdf>
(Hämtad 2021-11-17).

Sveriges Riksdag. Voteringsprotokoll 2018/19:100. *Voteringsprotokoll från statsministeromröstning den 18 januari 2019*.

https://www.riksdagen.se/globalassets/20.-val-2018/votering_statsminister_protokoll_20190118.pdf
(Hämtad 2021-11-17).

Teorell, Jan, Bäck, Hanna, Hellström, Johan och Lindvall, Johannes. *134 dagar*. 1:a uppl. Göteborg: Makadam förlag, 2020.

Tsebelis, George. *Nested Games*. 1. uppl. Los Angeles: University of California Press, 1990.

Vänsterpartiet. Klargörande angående strejkrätten och misstroendelöftet. *Vänsterpartiet*. 2019.

<https://www.vansterpartiet.se/nyheter/klargorande-angaende-strejkratten-och-misstroendeloftet/>

(Hämtad 2021-11-26).

Vänsterpartiet. Nooshi Dadgostars röstförklaring för Vänsterpartiet i misstroendeomröstning mot statsminister Stefan Löfven 21 juni 2021. *Vänsterpartiet*, 2021.

https://www.vansterpartiet.se/app/uploads/2021/06/R%C3%B6stf%C3%B6rklaring_V%C3%A4nsterpartiet_210621.pdf

(Hämtad 2021-12-04).

Vänsterpartiet. Partistyrelsens förslag till strategidokument inför Vänsterpartiets kongress 2020. *Vänsterpartiet*.

<https://www.vansterpartiet.se/app/uploads/2020/01/strategidokument2020-200115.pdf>

(Hämtad 2021-12-12).

Vänsterpartiet. Vänsterpartiet röstar gult med misstroendelöfte. *Vänsterpartiet*. 2019.

<https://www.vansterpartiet.se/nyheter/vansterpartiet-rostar-gult-med-misstroendelofte/>

(Hämtad 2021-12-05).

Vänsterpartiet. Vänsterpartiets partiprogram. *Vänsterpartiet*. 2016.

https://www.vansterpartiet.se/app/uploads/2017/06/Partiprogram_V-1jun2017.pdf

(Hämtad 2021-12-06).